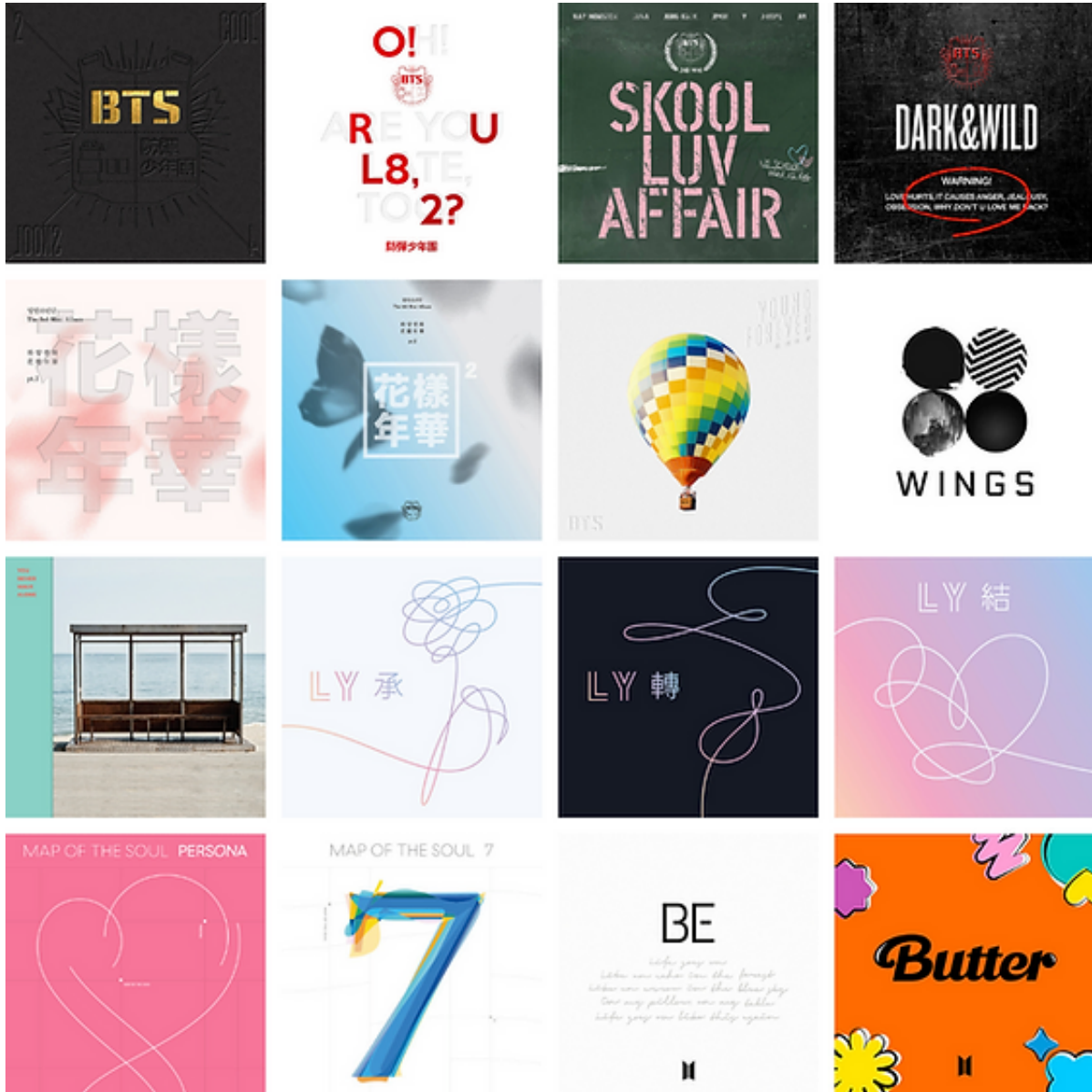

Anàlisi de la proposta artística del grup BTS

de *2 Cool 4 Skool* fins a *Wings*

Pseudònim: Jane Roadwolf

2n batxillerat A

Curs 2022-2023

RESUM DEL TREBALL

Aquest Treball de Recerca surt de la voluntat de comprendre millor i aprofundir en la proposta i l'evolució artística del grup musical sud-coreà BTS, un dels més importants de l'actualitat i un grup que personalment trobo com una font d'inspiració tant a nivell artístic com a humà. Aquest treball consta de dues parts. La primera contextualitza el grup en el moment històric, cultural i artístic del seu naixement. Amb aquesta base, la segona part analitza detalladament els apartats musical, narratiu i visual de cada etapa de la seva discografia. El treball només desenvolupa en la seva totalitat els 8 primers àlbums del grup, perquè analitzar detalladament l'extensa discografia completa de BTS era inviable. La proposta artística de BTS està formada per cançons, elements audiovisuals com videoclips i curtmetratges, una estètica molt cuidada i un univers alternatiu fictici molt complex i captivador que agafa com a inspiració obres literàries com *Demian*, d'Herman Hesse. La intenció és comprendre tres factors decisius: els inicis de BTS dins del seu context, l'enorme gir artístic que van fer durant els primers anys i en quina direcció han evolucionat. La pregunta que em faig és si l'evolució artística de BTS és orgànica i justificable, o pel contrari és arbitrària i fruit d'una intenció plenament comercial i orientada al màrqueting. Finalment, he pogut arribar a la conclusió que el treball de BTS mostra una evolució d'acord amb el creixement personal dels integrants i, per tant, podem dir que sí és orgànic i justificable.

ABSTRACT

This research project arises from the wish to better understand and delve into the artistic proposal and the evolution of the South Korean band BTS, one of the most important groups of today and a group that I personally characterised as a source of inspiration both artistically and humanly. This work consists of two parts. The first part contextualises the group in the historical, cultural and artistic moment of its birth. On this basis, the second part analyses in detail the musical, narrative and visual aspects of each stage of their discography. This work only develops in their entirety the group's first 8 albums, because analyzing in detail BTS's extensive discography was unfeasible. BTS's artistic proposal is made up of songs, audiovisual elements such as music videos and short films, a very careful aesthetic and a very complex and captivating fictional alternative universe that takes as its inspiration literary works such as *Demian*, by Herman Hesse. The intention is to understand three decisive factors: the beginnings of BTS within their context, the huge artistic turn they made during their first years and in which direction they have evolved. My question is whether the artistic evolution of BTS is organic and justifiable, or whether it is arbitrary and the result of a fully

commercial and marketing-oriented intention. In the end, I have concluded that BTS's work shows an evolution in accordance with the personal growth of the members and, therefore, we can say that it is organic and justifiable.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	1
2. PRESENTACIÓ: Què és BTS?	3
2.1. Integrants i els seus antecedents artístics	3
2.2. Context històric i de la indústria del K-Pop	6
2.3. El projecte de Bang PD: idea i formació del grup	9
3. ANÀLISI PER ERES	12
3.1. ERA ESCOLAR: El naixement de Bangtan	12
3.1.1. Primer impacte (2 Cool 4 Skool)	13
3.1.2. Segona i tercera entrega de la trilogia escolar	19
3.1.3. Dark & Wild	22
3.1.4. Comentaris sobre l'Era Escolar	28
3.2. ERA HYYH: L'era que ho va canviar tot	29
3.2.1. Temàtica i cançons	30
3.2.2. Apartat musical	36
3.2.3. Apartat visual	37
3.2.4. Bangtan Universe	38
3.2.5. Comentaris sobre l'era HYYH	40
3.3. WINGS	42
3.3.1. Demian	43
3.3.2. Wings Short Films	43
3.3.3. Apartat visual	44
3.3.4. Altres cançons	45
3.4. LA RESTA DE LA DISCOGRAFIA	45
4. CONCLUSIONS	47
5. ANNEX	48
6. BIBLIOGRAFIA	76

1. INTRODUCCIÓ

La idea d'aquest treball parteix de la voluntat de conèixer amb més profunditat i entendre la proposta i evolució artística del grup BTS¹.

El grup de música sud-coreà BTS és un dels fenòmens més importants dels nostres temps i una de les veus més representatives de la nova generació. És un grup que ha tingut un gran impacte a la indústria musical, ha marcat un abans i un després en el K-Pop i es consideren un dels majors contribuïdors de l'onada coreana². Per altra banda, el seu impacte social també és gegant: han impulsat projectes en col·laboració amb UNICEF i han fet discursos a la ONU; l'últim aquest 2022 com a enviats especials de la presidència de Corea del Sud per a les futures generacions i la cultura. Mitjançant la seva música i els missatges que transmeten han trencat moltes barreres culturals i s'han convertit en un gran referent i una gran inspiració per a moltes persones d'arreu del món. El seu grup de fans, o *fandom* en anglès, ARMY³, és molt actiu i organitzat, mou milions de persones i ha arribat a tenir una força inimaginable (donacions, campanyes, boicots, etcètera).

Una de les coses que més em fascinen de BTS és que ha tingut moltes "eres", o etapes diferents i ha treballat amb una diversitat bastant gran d'estils musicals i temàtiques. Pensant en aquest factor, estava dubtant entre fer un treball amb una part pràctica, que consistís a crear unes cançons inspirades en diferents estils de BTS, o fer un treball completament centrat en la recerca d'informació i l'anàlisi de la seva proposta artística, que és l'opció que finalment he triat. La meua intenció original era fer una anàlisi complet i minucios de tota la discografia de BTS, però com que el seu material en conjunt ha resultat ser molt extens i complex, m'he vist obligada a delimitar la mirada del treball en només els vuit primers àlbums. A partir d'aquí em vaig decidir enfocar en comprendre tres coses: els inicis de BTS dins del seu context, el gran gir artístic que van fer i la direcció de la seva evolució. La pregunta que em faig és la següent: L'evolució artística de BTS és orgànica i justificable, o pel contrari és arbitrària i fruit d'una intenció plenament comercial i orientada al màrqueting?

¹ Cal remarcar que en alguns moments del treball em refereixo a BTS en singular (com a grup) i en alguns moments en plural (com els nois de BTS)

² També anomenada *hallyu*, l'onada coreana fa referència a la popularització de la cultura contemporània coreana a nivell global.

³ Vol dir "exèrcit" en anglès. A més, ARMY és l'acrònim de "Adorable Representative MC for Youth". MC vol dir "Microphone Controller" o "Mestre de Ceremonies", que és un terme relacionat amb el rap i el hip-hop.

Per elaborar el meu treball, he emprat la metodologia següent: en primer lloc, he tornat a escoltar la discografia i he cercat informació sobre el context social, musical i cultural de BTS. Després he començat a organitzar la informació, he ordenat els seus 17 àlbums en 7 eres . En trobar-me saturada d'informació, he començat a limitar-la i reduir els àmbits i factors dels quals parlaria. També he llegit algunes de les obres relacionades amb el contingut narratiu i l'Univers de BTS (*Demian*, d'Hermann Hesse, 花樣年華 The Notes 1, de Big Hit Entertainment i el Webtoon⁴ *Save Me*, de Big Hit Entertainment i LICO). A mesura que he anat avançant en el desenvolupament del treball he seguit buscant i revisant més informació que m'ha calgut per completar la meva anàlisi.

El meu TR és una barreja entre “descriptiu-catalogació” i “bibliogràfic”⁵.

Respecte a les traduccions que es troben dins d'aquest treball s'ha d'entendre que la lletra que trobem traduïda al nostre idioma o a l'anglès (i en general a totes les llengües indoeuropees) no és cent per cent fidel al contingut original, perquè l'idioma coreà és molt complex i diferent al nostre. Té una altra estructura, molts jocs de paraules i moltes frases que poden confondre perquè qualsevol de les partícules que les conformen ja podrien canviar-ne completament el significat.

⁴ Webtoon és un còmic en línia.

⁵ Veure “Dossier Treball de Recerca 2022” de l'Institut

2. PRESENTACIÓ: QUÈ ÉS BTS?

BTS (en Hangul⁶: 방탄소년단) (romanitzat: Bangtan Sonyeondan) és una *boyband* de hip-hop i K-Pop formada a Seul, Corea⁷ del Sud. El grup va ser format entre 2010 i 2012 i van debutar el 13 de juny de 2013 sota la companyia discogràfica Big Hit Entertainment (actualment anomenada Big Hit Music i és una de les branques de l'empresa Hybe Labels).

Inicialment, BTS era una agrupació de hip-hop i rap, però ha anat evolucionant i englobant diferents estils musicals (pop, R&B⁸, EDM⁹...), sense deixar de banda el hip hop. És adient dir que sovint han fet música de fusió, ja que la barreja d'estils és molt característica de BTS.

El seu nom vol dir “nois a prova de bales”. Tal i com han explicat ells mateixos, això representa bloquejar els estereotips, les crítiques i les expectatives que plouen sobre els adolescents com a bales, per tal de preservar els seus valors i ideals. Seguint amb la temàtica, el seus fans es diuen ARMY.

No es pot parlar de BTS sense mencionar ARMY, que s'ha convertit en un dels *fandoms* més grans del món i també un dels més actius i influents (està present a més de 100 països). És molt destacable per l'especial connexió que té amb BTS i l'impacte social que aporta.¹⁰

2.1. Integrants i els seus antecedents artístics

BTS està format per 7 membres:¹¹

RM (Kim Namjoon¹² [김남준]) és el líder del grup, raper principal, ballarí, compositor i productor. Fins el 2017, el seu nom artístic era Rap Monster. És del 1994.

⁶ El Hangul (한문) és l'alfabet coreà.

⁷ Durant tot el treball es parla de Corea sempre referint-se a Corea del Sud. En cas de parlar de Corea del Nord o el conjunt de les dues Corees, s'especificarà.

⁸ Rhythm and blues, abreviat com a R&B o R'n'B, és un gènere de música popular afroamericana que barreja el jazz, el blues i el gòspel.

⁹ Acrònim de “electronic dance music”. És un conjunt de gèneres de música electrònica de percussió.

¹⁰ Per a més informació sobre l'impacte de BTS i ARMY es recomana llegir el següent article, que també es troba a la bibliografia del treball: *BTS, las estrellas del K-Pop... ¿ahora rescatan el mundo?* (Romero, Margarita)

¹¹ Veure annex 1

¹² Escrit amb l'ordre coreà: primer el cognom (Kim) i després el nom (Namjoon).

Jin (Kim Seokjin [김석진]) és vocalista, ballarí i visual¹³. És del 1992.

Suga (Min Yoongi [민윤기]) és raper principal, ballarí, productor i compositor.

J-Hope (Jung Hoseok [정호석]) és raper, ballarí principal, vocalista ocasional i compositor. És del 1994.

Jimin (Park Jimin [박지민]) és segon vocalista principal i ballarí principal. És del 1995.

V (Kim Taehyung [김태형]) és vocalista, ballarí i visual. És del 1995.

Jungkook (Jeon Jungkook [전정국]) és vocalista principal, ballarí principal, raper ocasional i visual. És del 1997.

Tot i que al llarg de la discografia de BTS tots els membres han participat en la creació de les cançons, els tres rapers són els que més implicats han estat sempre amb diferència.

Dos d'ells, Rap Monster i Suga, ja tenien experiència amb la composició i producció i venien del rap *underground*, aproximadament des dels 13-15 anys.¹⁴ Aquest fet ha tingut impacte en la discografia de BTS. També a nivell personal, ja que ells dos van ser fortament criticats pels rapers *underground*¹⁵ per estar en un grup que seguia el model d'*idol*¹⁶ i els van titllar de venuts i comercials. Paral·lelament, dins del món dels *idols*, BTS era rebutjat per ser massa hip-hop i menyspreat per pertànyer a una empresa petita. Aquestes circumstàncies han marcat molt la seva carrera artística i el seu desenvolupament internacional.

Artistes referents

Tots els integrants han tingut algun referent musical. En algun cas fins i tot s'ha trobat alguna menció o algun paral·lelisme entre la discografia de BTS i la del seu artista referent.

¹³ Dins dels grups de K-Pop hi ha quatre categories: vocalista, raper, ballarí i visual. A Corea la bellesa té molt valor i això es veu reflectit a la indústria dels *idols*, on l'estètica és importantíssima.

¹⁴ J-Hope també venia de l'escena *underground*, però en el seu cas era ballarí, no raper.

¹⁵ El rap *underground* és aquell que es fa sense tenir una discogràfica ni suport monetari al darrere. La cultura *underground* (la contrària a la cultura *mainstream*) consisteix en els moviments contraculturals paral·lels i alternatius als de la cultura tradicional o a la popular. És el bressol de molts rapers i artistes de hip-hop.

¹⁶ Un *idol*, o ídol coreà, és un tipus de celebritat que treballa en el camp del K-Pop a la cultura *fandom* a Corea del Sud, ja sigui com a membre d'un grup o com a solista.

Per a RM, la seva major influència és el raper estatunidenc Nas (Nasir bin Olu Dara Jones). També va dir que va començar a rapejar després d'escoltar la cançó "Fly"¹⁷ del trio de hip-hop alternatiu coreà Epik High.

Suga va compartir en diverses ocasions que també va ser arran d'Epik High que va començar a fer música.

J-Hope va entrar-hi a través del ball i diu que la música que més l'acompanyava era la del duet de hip-hop nordamericà Kriss Kross. Quan va entrar al projecte de BTS i va haver d'aprendre a rapejar, ho va fer de la mà de Yankie (Yang Joon Mo), un reconegut raper de l'escena *underground* coreana. També ha apuntat que el raper nordamericà J. Cole ha influït molt en la seva música.

En el cas de V, el cant i l'actuació sobre un escenari li van cridar l'atenció quan va descobrir Rain (Jung Ji-Hoon), la gran estrella de K-Pop de la segona generació.

Una cosa similar va passar amb Jungkook, que es va voler fer *shows* després de veure un vídeo de G-Dragon (Kwon Ji-yong, líder de l'ex-grup de gran èxit Big Bang). Però per a ell la seva major influència ha sigut el propi RM de BTS, ja que li va aportar l'interès total per la música i ha sigut el seu major model i acompanyant durant el creixement artístic del *maknae*¹⁸. De fet, la seva audició l'any 2011 va cridar l'atenció de set empreses importants, entre elles JYP Entertainment (una de les tres empreses que dominaven la indústria llavors), però Jungkook va signar amb Big Hit perquè havia vist a RM rapejar i li havia semblat tan genial que volia estar amb ell.

El *maknae* no és l'únic que ha trobat la major inspiració dins de BTS. Tots els membres han coincidit en que els propis companys de grup han sigut una gran influència entre ells. En especial Jimin (que prèviament tenia vocació només de ballarí) i Jin, que han parlat dels seus companys com els promotors de la seva passió i talent per cantar i crear música que transmet coses a les persones, així com els guies en el seu procés de formació i millora com a artistes.

Altres artistes que BTS han reconegut com a inspiració per a ells són Big Bang, Seo Taiji and Boys, Kanye West, Drake, Snoop Dogg i Eminem.

¹⁷ Epik High (2005): Fly [cançó]. Dins *Swan Songs*, Woollim Entertainment

¹⁸ *Maknae* (막내 en *hangul*) és un mot coreà que es refereix al germà o germana més jove d'una família o d'un grup de persones. En el cas de BTS, el *maknae* és Jungkook.

També han mencionat en alguna ocasió artistes com Jay-Z, Queen, The Notorious B.I.G, KRS-One, Dr. Dre, Gang Starr, Black Star, Eric B, Dynamic Duo, Pete Rock, CL Smooth, Mac Miller, Kendrick Lamar, Tupac, Garion i A\$AP Rocky.

2.2. Context històric i de la indústria del K-Pop

Per començar, què és el K-Pop? També conegut com a pop coreà, és música popular de Corea del Sud que comprèn diferents gèneres musicals, barrejant la música tradicional coreana amb estils provinents d'occident (hip-hop, techno, rock, R&B, dance, jazz, etcètera). A part de la música, l'apartat visual és de vital importància. En el K-Pop trobem un gran dinamisme i ús minuciós del color i l'espai. La coreografia és una part imprescindible i el que visualment crida més l'atenció. Més que un gènere musical, es pot entendre com una indústria o una manera de crear música i art, ja que va engloba molts factors i característiques pròpies.

Amb l'objectiu de comprendre millor el desenvolupament del K-Pop en la seva curta història, els experts han distingit quatre generacions des de la seva creació fins a l'actualitat. Un exemple n'és la reconeguda revista digital *IDology*, experta i crítica de *K-Pop*, que va publicar un article discutint la qüestió molt detalladament.¹⁹ Actualment, ens trobem a la quarta generació, però explicaré la situació del K-Pop només fins a BTS, per contextualitzar l'aparició del grup a la indústria.

Es considera que va néixer l'any 1992 amb el pioner Seo Taiji i el seu grup Seo Taiji & Boys²⁰ (amb Yang Hyun-suk i Lee Juno), el primer grup de K-Pop de la història. Per entendre com i per què va sorgir, s'ha de donar un cop d'ull a la situació històrica i social de Corea durant les últimes dècades.

Durant el segle XX, Corea va haver de refer-se de la invasió japonesa (1910-1945), refer-se de la Guerra de Corea (1950-1953), aconseguir el creixement econòmic del país i obtenir la democràcia després d'una dictadura (1980-1987). Ho van aconseguir emfatitzant la mentalitat col·lectiva a la societat.

A finals dels anys vuitanta i principis dels noranta, va sorgir la Generació X. A Corea, es va traduir en el fort alçament d'una nova generació de joves enfocada en l'individualisme i amb una mentalitat, manera de viure i gustos molt diferents. No es sentien arrelats a la

¹⁹ Article original de la revista digital *Idology*: “아이돌 세대론 : ① 2020 아이돌팝 세대론 | Idology” (12/6/2020)

²⁰ Veure annex 2

història, la mentalitat ni la cultura de les generacions anteriors. La indústria de la música no es va adaptar a aquest nou públic. Tot i que es començava a sentir música com el rock, el hip-hop o el dance, el que més sonava i tenia més pes mediàtic seguien sent les balades, el *gugat* (música folklòrica coreana) i el *trot* (música tradicional coreana principalment influenciada per la japonesa). I d'aquesta necessitat dels joves de música que representés els seus ideals va néixer Seo Taiji & Boys un grup amb un so i una imatge diferent i rebel. Estava influenciat per la música popular a occident dels anys noranta (hip-hop, rock, rap, pop...). Van ser pioners en el rap i també els primers artistes coreans en tenir estils, coses que s'han convertit en indispensables en el K-Pop. Tant en les seves lletres o la manera de vestir com en els propis nois es trobava l'individualisme, la rebel·lia cap a la mentalitat no compartida de les generacions anteriors i la crítica social. A més, fins l'any 1995 tota la música de Corea havia de passar per un sistema de censura del govern abans de ser publicada, però gràcies a Seo Taiji es va abolir aquesta llei, donant a la música coreana de la llibertat d'expressió de la qual gaudeix fins al dia d'avui. No van causar només un gran canvi en el món de la música, sinó tota una revolució cultural i social, sent el catalitzador de l'individualisme i la llibertat d'expressió.

Seo Taiji & Boys es va retirar l'any 1996, però la llavor ja estava plantada. A partir d'aquí, el K-Pop va anar creixent, evolucionant i expandint-se. Va començar el negoci del K-Pop i els *idols*. A la primera generació de K-Pop (1992-2000) les empreses comencen a crear segells discogràfics. Apareixen els primers grups després de Seo Taiji, els més importants són H.O.T, g.o.d, Shinhwa i el primer grup femení: S.E.S. Comença a haver un model sistemàtic per crear els grups. Les empreses dominants del moment eren SM Entertainment, YG Entertainment i DSP media, però aquesta última va deixar de tenir tanta importància i el seu lloc el va ocupar el creixent JYP Entertainment. Aquest trident, anomenat "the big three", ha liderat la indústria fins al dia d'avui.

De camí a la segona generació (és a dir, a la generació 1.5) van tenir importància artistes de rock, balades i R&B i artistes solistes. Artistes com BoA, Rain i Se7en són característics d'aquells anys. A la segona generació (aproximadament 2000-2012) van tornar a florir els grups més pop i dance. Es van establir definitivament alguns dels trets principals que caracteritzen el K-Pop, com ara les frases en anglès i les parts de rap a les cançons. La segona generació va coincidir amb una important crisi econòmica a Corea del Sud. Arran d'això, el K-Pop es va comercialitzar de forma extrema, convertint-se en una de les indústries més rendibles del país, i es va consolidar el model de negoci d'*idols* que hi ha en l'actualitat. El K-Pop va tenir molt èxit arreu d'Àsia i també es va començar a expandir, encara amb prudència, per la resta del món. Els grups femenins més importants són F(x),

Wonder Girls (que va ser el primer grup de K-Pop en aparèixer a una llista i un programa de televisió americà), Girls Generation, KARA i 2NE1. Dels grups masculins destaquen TVXQ, Super Junior, 2PM i SHINee, però el més important de tots és Big Bang, un grup molt influenciat pel hip-hop que durant molts anys va liderar la indústria sencera. Big Bang és considerat un grup també de hip-hop. És important mencionar que la figura d'*idol* comença a ser més propera i humana.

Tot i que hi ha opinions dividides al respecte, es marca el final de la segona generació de K-Pop amb l'arribada del hit mundial de PSY l'any 2012: "Gangnam Style". El seu impacte va ser tan gran que en només cinc mesos es va convertir en el primer vídeo a arribar al milió de visualitzacions a la plataforma YouTube (una fita inèdita en una època en la qual les xarxes socials no s'utilitzaven tant com avui dia). Va demostrar com el poder d'internet i les xarxes socials era aplicable a la indústria de la música i va canviar completament el seu paradigma per sempre. Va ser encara més important per ser un artista de fora de la indústria estatunidenca.

BTS va debutar un any després de la publicació de "Gangnam Style". Eren d'una empresa petita, amb poc pes mediàtic a Corea i pocs recursos econòmics.²¹ Així, és extremadament difícil créixer en una indústria totalment controlada per "the big three". La seva empresa, Big Hit, va estar a punt de trencar-se diverses vegades. Com que no tenien gaire accés als mitjans de comunicació coreans convencionals, ja des d'abans del seu debut, BTS va ser dels primers grups de K-Pop en utilitzar les xarxes socials com a via de comunicació principal (bàsicament YouTube i Twitter). Aquest ús habitual d'internet per pujar contingut extra més informal i comunicar-se amb els fans va ser un dels punts clau que van portar a l'expansió internacional del K-Pop i actualment és una dinàmica comuna a la indústria. BTS van passar els seus primers anys sense pena ni glòria, però van anar evolucionant i creixent i es va convertir en el principal expansor del K-Pop internacionalment. Entre 2015 i 2016 es va començar a considerar BTS un grup diferent i amb un treball destacable (especialment per *The Most Beautiful Moment in Life: Young Forever*, *Wings* i el seu univers fictici) i va ser a partir de 2017 que es van consolidar com el grup més important de la seva generació pel moviment de masses que creaven, els seus treballs discogràfics i la seva entrada sense precedents a la indústria americana (que va obrir pas a altres artistes coreans i va marcar un abans i un després en la relació entre la indústria del K-Pop i l'occidental).

²¹ No obstant, gràcies a l'impacte i èxit de BTS, Big Hit s'ha convertit en una de les empreses d'entreteniment més importants de la indústria, tant o més que el tradicional trident.

Gràcies a la popularitat que anava guanyant l'onada coreana, cap a mitjans de la tercera generació molts grups ja estaven directament enfocats a un públic internacional, no només coreà. L'expansió i consolidació internacional del K-Pop és un dels atributs més importants de la tercera generació. Per altra banda, ja als inicis de la tercera generació hi havia un mercat saturat d'*idols* i part del públic general n'estava fart. Es van començar a separar el terme artista i el terme *idol*, sovint menyspreant aquest últim per haver-se convertit en un producte en massa extremadament comercial i poc genuí. Possiblement per aquesta necessitat de sobresortir o tenir alguna cosa especial per poder triomfar en un mercat tan petit es va començar a produir un augment general de la qualitat dels videoclips, les coreografies, el marxandatge, les promocions... A la tercera generació també es va incrementar el desenvolupament més profund dels conceptes i la narrativa dels grups i l'aparició dels universos (com per exemple el d'EXO, BTS, Monsta X o Dreamcatcher), que aporten molt contingut més enllà de la música. Una altra característica de la tercera generació i que ha repercutit sobretot en la quarta és la popularització dels programes d'audicions de supervivència, arran de l'aparició d'alguns com *Produce 101* (que és semblant a, per exemple, *Operación Triunfo*, però a gran escala i específic per a crear *idols*). Els programes d'aquest tipus es van fer molt populars a Corea perquè mostraven el "talent real" que el públic buscava. D'aquí va sorgir a la indústria una nova manera d'entendre el K-Pop i els seus seguidors, ja que a partir d'aquell moment es va començar a donar més poder als consumidors i a escoltar més el que volen els *fandoms*.

Alguns dels grups de la tercera generació més destacats (a part de BTS) són: Twice, Red Velvet, Blackpink, (G)I-dle, GFriend, Dreamcatcher, Mamamoo, NCT, EXO, Seventeen i Monsta X.

2.3. El projecte de Bang PD: idea i formació del grup

Bang PD²² (Bang Shi-Hyuk [방시혁]), també conegut com 'The Hitman Bang', és el creador de Big Hit Entertainment, CEO de l'empresa (a causa de l'expansió de l'empresa l'any 2021 va cedir el lloc a Jiwon Park i va quedar com a cap de la junta directiva de HYBE) i productor musical.

La seva trajectoria com a productor musical comença a principis dels anys 90. L'any 1997 el seu col·lega Park Jin-Young (J. Y. Park) va fundar la seva empresa, JYP Entertainment, a la qual Shi-Hyuk va unir-se com a compositor, arreglista i productor i va ser el responsable de

²² Veure annex 3

grans èxits de grups com g.o.d. L'any 2005, va decidir sortir de JYP Entertainment i fundar la seva pròpia empresa: Big Hit Entertainment. Sota Big Hit va formar els grups 8Eight, 2AM (juntament amb JYP Entertainment) i GLAM. Tot i tenir un èxit moderat, no van acabar gaire bé.

L'any 2010 va obrir unes audicions anomenades "HIT IT AUDITION" on va trobar RM i va decidir crear un grup exclusivament de rap. Aquest no seguiria el format de grup d'*idols*, sinó que més aviat seria un equip d'artistes que desenvoluparien i promocionarien tant projectes en conjunt com la carrera en solitari de cadascun dels membres. El projecte inicial constava de nou membres (RM, Beenzino, Suwoong, Atom, Basick, IRON, Kidoh, Supreme Boi, I11even). Quan la idea va canviar cap a un grup de rap i hip-hop que incorporés el concepte d'*idol*, set dels nou *trainees*²³ van abandonar el projecte i només van quedar RM, que es convertiria en el líder del grup final, i Supreme Boi, que adoptaria el rol de productor per a l'empresa.

Entre 2010 i 2012 es van unir la resta de *trainees* que formarien el grup definitiu.²⁴ Aquell projecte tan allunyat de la idea inicial s'havia convertit en el projecte més personal de Bang PD. Entre el panorama generalment comercial del moment, volia crear un grup genuí i sincer, no sotmès a un comportament exemplar idealitzat lliure d'errors. Un grup que tingués alguna cosa a dir, en el que els propis integrants participessin activament en la creació de les cançons i escrivissin lletres que de veritat sentissin. Un grup que pogués parlar lliurement dels temes i les preocupacions reals i importants per a als joves com ells (cosa que no es feia gaire dins la indústria del K-Pop del moment).

És per això que, ja des del principi, dins la seva discografia trobem cançons escrites o coescrites pels integrants que parlen dels seus somnis i aspiracions, de la terrible pressió social i del sistema educatiu coreà, dels seus propis errors i mancances, de la confusió que els causa l'amor adolescent... I més endavant del creixement personal, la soledat, la depressió, l'amor propi, etcètera.

Aquí adjunto la resposta de Suga sobre l'èxit del grup en una entrevista a la plataforma en línia Naver, en la que es veu reflectida aquesta sinceritat i implicació a l'hora de fer les cançons. Està traduït del coreà al castellà.

También tenía curiosidad por esto, así que pensé mucho en ello. Es difícil de expresar con una sola palabra, pero creo que comenzó contando una historia que

²³ En el món del K-Pop, *trainee* és el terme utilitzat per referir-se als qui estan aprenent i entrenant dins d'una companyia per a debutar (com és un mercat saturat, molts no arriben a debutar mai).

²⁴ Veure annex 4

necesitaba ser contada porque nadie más lo hizo. Al comenzar el año, tenía muchas cosas en mente y pensé: '¿Cómo trabajaba en música antes?' y pensando ahora, Bang PD lo ha dicho desde el principio. Sentados juntos en un pequeño estudio, él preguntaba: '¿De qué quieres hablar?' O 'Piensa en el tema de este ritmo'. Parecíamos comenzar con "Respetar los gustos de las personas" y '¿Por qué no hay nadie hablando de la escuela o la sociedad'? La parte triste es que cuando las personas nos analizan piensan que solo lo logramos a través de las redes sociales. No hace mucho tiempo, la celebridad Kim Saeng Min fue el anfitrión de nuestro Fanmeeting y nos felicitó durante un podcast. Él dijo: 'Son talentosos y se esfuerzan para que no puedan ser derrotados'. Cuando escuché eso, sentí que realmente entendía lo que estábamos tratando de hacer. Lloré un poco al darme cuenta de que la gente tardó cinco años en darse cuenta de esto.^{25 26}

²⁵ Extret de la publicació *BTS cree que su éxito proviene de la sinceridad y no por las redes sociales* de l'usuari anònim de Tumblr BangBangtan (03/03/2020): <https://bangtan-translations.tumblr.com/post/611545920924942336/bts-cree-que-su-%C3%A9xito-proviene-de-la-sinceridad-y>

²⁶ A l'annex 5 d'aquest treball trobareu reproduït el mateix fragment traduït a l'anglès per un altre usuari d'internet. L'adjunto també perquè trobo que aquesta traducció és més correcta i fidel a l'entrevista original.

3. ANÀLISI PER ERES

La discografia principal de BTS com a grup consta de 17 àlbums. També tenen 5 àlbums que són edicions en japonès²⁷ (*Wake Up*²⁸, *Youth*²⁹, *Face Yourself*³⁰, *Map Of The Soul: 7 - The Journey*³¹ i *BTS, the Best*³²) i que no he contemplat en aquest treball perquè la majoria de cançons simplement són versions de les coreanes. A més a més, els rapers han tret mixtapes en solitari (*RM*³³ i *mono.*³⁴ de RM [a.k.a Rap Monster], *Agust D*³⁵ i *D-2*³⁶ de Suga [a.k.a Agust D] i *Hope World*³⁷ de J-Hope), que també queden exclosos d'aquest treball.

He separat la discografia de BTS en 6 eres consecutives, més un últim àlbum de comiat temporal, segons la temàtica dels àlbums. L'era escolar (*2 Cool 4 Skool*, *O!RUL8,2?*, *Skool Luv Affair* i *Dark and Wild*), la trilogia HYYH (*The Most Beautiful Moment in Life pt.1*, *The Most Beautiful Moment in Life pt.2* i *The Most Beautiful Moment in Life: Young Forever*), l'era Wings (*Wings* i *You Never Walk Alone*), la trilogia Love Yourself (*Love Yourself: Her*, *Love Yourself: Tear* i *Love Yourself: Answer*), l'era Map Of The Soul (*Map Of The Soul: Persona* i *Map Of The Soul: 7*), l'era de la pandèmia (*BE* i *Butter*) i Proof, l'àlbum antològic³⁸ que marca l'inici de la pausa temporal de BTS. Analitzaré l'apartat visual, narratiu i evolutiu, però em centraré més en la música i les lletres. En algun cas també compararé la seva proposta amb la d'altres grups del seu mateix panorama musical.

3.1. ERA ESCOLAR: El naixement de Bangtan

Tècnicament, és només una trilogia escolar formada per tres treballs: *2 Cool 4 Skool* (senzill), *O!RUL8,2?* (EP) i *Skool Luv Affair* (EP). Tot i així, en aquest grup he afegit també el seu primer àlbum d'estudi, *Dark & Wild* (LP); que va sortir després de la trilogia; perquè a nivell estètic, musical i narratiu encara forma part d'aquesta primera era de BTS. La trilogia escolar es centra en els somnis, la felicitat i l'amor dels adolescents com ells.

²⁷ Al K-Pop és molt comú fer versions en japonès dels àlbums ja que hi ha un gran mercat entre Corea i Japó.

²⁸ BTS (2014): *Wake Up*, Big Hit Entertainment

²⁹ BTS (2016): *Youth*, Big Hit Entertainment

³⁰ BTS (2018): *Face Yourself*, Big Hit Entertainment

³¹ BTS (2020): *Map Of The Soul: 7 - The Journey*, Big Hit Entertainment

³² BTS (2021): *BTS, the Best*, Big Hit Entertainment

³³ Rap Monster (2015): *RM*, Big Hit Entertainment

³⁴ RM (2018): *mono.*, Big Hit Entertainment

³⁵ Agust D (2016): *Agust D*, Big Hit entertainment

³⁶ Agust D (2020): *D-2*, Big Hit Entertainment

³⁷ J-Hope (2018): *Hope World*, Big Hit Entertainment

³⁸ Una antologia o un àlbum antològic és un treball recopilatori de les obres (en aquest cas, cançons) més destacables

Malgrat que aquesta és l'era "menys complexa" de BTS tenint en compte tota la seva discografia, hi he aprofundit bastant, en especial en *2 Cool 4 Skool*, ja que és la primera presentació de BTS al món.

3.1.1. Primer impacte (2 Cool 4 Skool)

El 27 de maig el compte de *YouTube* BangtanTV va treure el primer tràiler del seu àlbum debut. L'àudio és la pista que farà d'introducció a l'àlbum, on el productor musical és DJ Friz. Comença amb un *sample* d'un instructor de ball dels anys 50. Està extret de l'àlbum *Let's Disco*³⁹, un vinil recopilatori d'una classe de ball publicat als anys 70 pel segell discogràfic K-Tel. Però és més que probable que BTS l'utilitzés per influència de (o com a referència a) Epik High, ja que aquests van usar el mateix *sample* per la seva cançó "Go" de l'any 2005. En el video, es poden veure i sentir (de la mà de RM) missatges com "fight against prejudice" (lluita en contra del prejudici) o "scream of teen spirit" (el crit de l'esperit jove). Expliquen la seva història en nom dels joves com ells que estan en la seva adolescència i els seus 20s. També apareix el nom de l'àlbum, el nom dels dos *title tracks*⁴⁰ ("No More Dream" i "We are Bulletproof pt. 2"), el nom dels integrants del grup i el logo.

El 6 de juny, van treure el primer *teaser* de la cançó principal No More Dream. En ella apareixen els nois en una aula destrossada, un dels escenaris del videoclip. El més interessant és el missatge que RM narra de fons, tota una declaració d'intencions del grup:

I close my eyes. For a long time I've dreamed this dream. Life is a zoo in a jungle. We got to find and get our weapons to rumble. And BTS, we're the kids who are too cool for school and too bad to be good. So i'm gonna fight against all the prejudice, fight for my generation, fight for my music. Because this cold world has no more dream.

Finalment, el 12 de juny va sortir el videoclip de "No More Dream" i el seu primer treball, titulat *2 Cool 4 Skool*⁴¹. Amb la pregunta "Quin és el teu somni?" es presenta BTS, una boyband de hip-hop que expressa les seves experiències i emocions a través de la seva música. Descriuen el senzill *2 Cool 4 Skool* com el producte de la seva passió i esforç, amb música i lletres creades per ells amb que expressen la seva pròpia veu.

³⁹ VVAA (1970): Touch Steps / Two Beat Turn / Freestyle Routine [cançó]. Dins *Let's Disco*, K-Tel

⁴⁰ Un *title track* o tema principal és una cançó (normalment amb videoclip) que es treu abans del llançament de l'àlbum i serveix per promocionar-lo.

⁴¹ "Too cool for school" és una expressió informal, sovint utilitzada humorísticament, per referir-se a algú guai i segur de si mateix que impressiona els altres.

La seva proposta pretenia “reviure el rap gàngster i el hip-hop dels 90 amb l’emoció del 2013”, segons RM.

Un dia després del llançament del senzill van debutar fent la seva primera presentació en viu al programa de música *M Countdown*, emès per Mnet⁴². “No More Dream”, cançó amb què debuten, incentiva a lluitar pels propis somnis i trencar amb les expectatives i les restriccions de la societat. Anima l’esperit rebel adolescent. Menysprea les expectatives de la (*estricta*) societat coreana, els estudis i les ocupacions a les quals suposadament tota la població hauria d’aspirar. I critiquen la hipocresia d’animar-los des de petits a aconseguir grans coses i somiar per a després, quan creixen, tombar els seus somnis titllant-los d’irracionals i voler que segueixin el mateix camí que la resta (camí que per al major percentatge està condemnat al fracàs).

Apartat visual

En aquest apartat repassaré quatre elements visuals: el logo del grup, la caràtula del senzill, el *photoshoot* oficial i faré una ràpida ullada al videoclip de *No More Dream* (no entraré en gaire detall en aquest últim).

Comencem pel primer logo del grup.⁴³ Té la forma d’una armilla antibales, com el nom del grup (*Bangtan* = a prova de bales)⁴⁴. És negre i els detalls i les lletres són blancs. A més de ser molt descriptiu del que BTS representava, la forma, el color negre i els llamps als costats evocuen força i rebel·lia. Les lletres grans i gruixudes representen potència i grandiositat.

La caràtula⁴⁵ del seu primer senzill és tota negra, color predominant als inicis del BTS. A les quatre cantonades hi ha escrit en relleu *2 Cool 4 Skool* (una paraula per cantonada). El logo del grup apareix al centre, també fet amb relleu. El nom del grup, situat sobre l’armilla, destaca perquè és daurat. És un disseny senzill i discret, però poderós que queda molt elegant.

A la foto grupal⁴⁶ el negre es reafirma com el seu color. Com en el seu logo, els detalls són de color blanc, així com el fons del set. El seu concepte és de nois rebels i vesteixen peces

⁴² Mnet és un canal de música de pagament de Corea del Sud, propietat de CJ ENM

⁴³ Veure annex 6

⁴⁴ Veure l’apartat d’introducció per a més informació.

⁴⁵ Veure annex 7

⁴⁶ Veure annex 8

de roba i complements característics del hip-hop. La roba ampla, les cadenes, els anells, les gorres de hip-hop... Tot i estar inspirat en el rap gàngster, es complementa amb la moda de 2013. El mateix passa a *O!RUL8,2?*.

Al videoclipde *No More Dream*⁴⁷ els veiem amb el mateix tipus de vestimenta.

Es distingeixen quatre espais: un carreró on es troba el bus escolar amb què arriben a l'inici del videoclip, l'interior del bus, una aula destrossada plena de grafitis i una zona exterior enmig d'un conjunt de cases que simula un barri.

Tot el concepte i l'escenografia del videoclip està plenament ambientada en el hip-hop.

Apartat musical i narratiu

Musicalment, tal i com es descriu el primer senzill al web oficial del grup, és una interpretació moderna del hip-hop dels anys 90. També tenen una línia de rap molt potent. Durant tota l'era escolar es nota aquesta influència. I en tota la seva discografia seguirem trobant *intros*, interludis, *skits*⁴⁸ i *outros*, elements típics del hip-hop dels 90s. També quatre *Cyphers*⁴⁹ (el primer a *O!RUL8,2?* i l'últim a *Wings*). Fins i tot en els treballs posteriors, que s'allunyen d'aquest estil musical. També es pot categoritzar com a rap, ja que aquest és una part important en totes les cançons. Alguna també té tocs de R&B.

En aquest senzill de 7 pistes trobem les reflexions dels 7 membres respecte als seus somnis ("Skit: Circle Room Talk"), inquietuds ("Skit: On the Start Line") i el camí que han pres com a artistes ("Path"). Reflecteix molt bé el primer capítol d'uns joves principiants plens d'incertesa i, sobretot, ambició ("We Are Bulletproof pt.2"). Destaca l'esperit rebel, crític i inconformista respecte als somnis i les expectatives vitals a "No More Dream". També es fa molt èmfasi en la seva relació amb el hip-hop com a mitjà de comunicació sincer i genuí.

En el món del hip-hop, aquest no és només un estil musical, sinó tota una filosofia de vida. Es diferencia entre els qui són hip-hop i els que fan hip-hop, menyspreant al segon tipus. Tenint en compte que dos dels membres (RM i Suga) venen del rap *underground*, s'entén encara més aquest sentiment cap al hip-hop. Com ja he mencionat a l'apartat de presentació dels membres del grup, BTS (i especialment ells dos) van ser fortament criticats per uns rapers que els van titllar de venuts per haver entrat al món dels *idols*. Més endavant a la

⁴⁷ Veure annex 9

⁴⁸ Un *skit* (o esquetx) és una petita escena satírica. Un *skit* de hip-hop és una forma d'esquetx de comèdia que apareix a l'àlbum i aporta alguna cosa al seu concepte. Normalment està escrit i interpretat pels propis artistes.

⁴⁹ És principalment una col·laboració espontània d'estil lliure entre diferents rapers en la que no es barallen entre ells. Improvitzen l'un rere l'altre en rondes. Els *Cyphers* de BTS no encaixen del tot amb aquesta definició, però igualment es poden considerar *Cyphers*.

seva música també afrontaran aquestes crítiques i deixaran veure la seva lluita d'identitat entre ser artistes de hip-hop i *idols*. Un altre tema que veiem ja dels dels inicis del grup i que seguirà present en pràcticament tota la seva discografia són la consciència social (“No More Dream”) i la crítica social. Destaquen les següents pistes:

- “We Are Bulletproof pt.2” és la segona cançó principal i té videoclip. Parla de la seva ambició com a *rookies*⁵⁰ i la feina i els sacrificis que han hagut de fer per arribar a debutar com a grup. Diuen als haters que no tenen dret a criticar el seu treball dur a no ser que hagin treballat tant com ells. Tot i això, manifesta que no els espanta que els tirin *hate* ni que els mirin per sobre l'espatlla.
- “Skit: Circle Room Talk” és el primer *Skit* de l'àlbum, on parlen entre tots sobre els seus somnis i serveix com a introducció per a la cançó següent, amb el mateix tema.
- “No More Dream” és el tema principal de l'àlbum, on critiquen la gent que no té somnis ni aspiracions a la vida. És la cançó i el videoclip amb què van debutar.
- “Skit: On the Start Line” és un *skit* molt autoreflexiu on RM expressa els seus pensaments i sentiments durant la seva època com a *trainee* i durant el debut de BTS. Exposa la seva constant crisi d'identitat i la seva preocupació davant les preguntes que li feien sobre el seu debut i que ell era incapaç de respondre. És el primer *hidden track*.⁵¹
- El segon i últim *hidden track* de l'àlbum és “Path”, una cançó completa on els set membres fan una mirada enrere als últims anys (des que comencen el projecte Bangtan) i es pregunten què vindrà en el futur i què hauria passat si haguessin escollit un camí diferent.

Als crèdits (entre lletra, composició i producció) trobem Hitman Bang, PDOGG⁵², Supreme Boi, Slow Rabbit, Dj. Friz, RM, Suga, J-Hope i Jungkook.

⁵⁰ *Rookie* és un terme que vol dir “principiant” i és molt utilitzat al K-Pop per referir-se als artistes que estan en el seu primer any des de debutar.

⁵¹ Els *hidden tracks* són les cançons “ocultes” no presentades amb el senzill, que només es troben a l'àlbum en físic.

⁵² PDOGG (Kang Hyo-won) és un productor discogràfic, compositor i lletrista sud-coreà que treballa per la companyia Big Hit. És el principal productor de BTS. També ha fet cançons per a altres artistes, com ara 8Eight.

Comparació amb els grups del moment

En aquest apartat em fixaré en alguns grups de nois populars o debutants entre l'any 2012 i l'any 2013, exposaré les seves característiques i faré una petita comparativa amb l'era escolar de BTS i més concretament amb el seu treball debut. No els puc comparar amb els grups de noies perquè a la indústria del K-Pop hi ha una gran diferència entre els conceptes per a grups femenins i masculins. Els grups de nois més famosos durant aquells anys són Big Bang, TVXQ, SHINee i Super Junior.

Per fer la comparació amb BTS, m'he fixat en alguns dels grups debutants durant aquells anys: Topp Dogg (posteriorment conegut com a Xenot), que va debutar amb "Follow me"⁵³; History, que va debutar amb "Dreamer"⁵⁴; B.A.P, que va debutar amb "Warrior"⁵⁵; LC9, que va debutar amb "MaMa Beat (feat.⁵⁶ Gain)"⁵⁷; EXO, que va debutar amb "Mama"⁵⁸.

De tots els mencionats, a dia d'avui només segueixen en actiu SHINee, Super Junior i EXO.

L'estil musical de la majoria d'aquests grups es poden definir generalment com a pop, EDM i hip-hop, amb música característicament molt sorollosa. Recordo una mica al pop-electro-dance occidental de la primera dècada dels 2000.

Les lletres generalment eren o bé sobre amor/desamor, o bé eren lletres de fanfarroneig. Evidentment, també hi havia altres temes i grups que eren excepcions. Fins i tot dins dels més comercials es podia trobar cançons amb certa consciència social, que mostraven disconformitat o una crítica a un cert estil de vida, però no eren tan comunes. El debut de BTS encaixa amb l'últim tipus, posen bastant èmfasi en aquests afers. Seguint l'estil del hip-hop també tenien cançons que tiraven cap al segon tipus, en les que s'elogien a ells mateixos i a la seva música arran d'haver-se esforçat i treballat molt. BTS no s'enfocà en el romanç fins al seu tercer treball, *Skool Luv Affair*.

Tampoc era el més corrent que els membres dels grups, sobretot si eren principiants, coescribissin i produïssin les seves pròpies cançons, en la majoria de casos els membres no prenién gairebé cap decisió artística. BTS va poder escriure les seves pròpies lletres des del principi.

⁵³ Topp Dogg (2013): Follow Me [cançó]. Dins *Dogg's Out*, Stardom Entertainment

⁵⁴ History (2013): Dreamer [cançó]. Dins *Dreamer*, LOEN Entertainment

⁵⁵ B.A.P (2012): Warrior [cançó]. Dins *Warrior*, TS Entertainment

⁵⁶ En anglès, col·laboració.

⁵⁷ LC9 (2013): MaMa Beat [cançó]. Dins *SKIRMISH*, Nega Network

⁵⁸ EXO (2012): Mama [cançó]. Dins *Mama*, SM Entertainment

Un altre aspecte a remarcar és que no era comú parlar obertament de problemes socials o crear unes lletres que plasmessin les preocupacions dels joves reals. La societat coreana és més aviat conservadora i té una cultura molt forta del respecte i obediència absoluta cap a les persones que tenen una edat major a la pròpia i als superiors o autoritats. A més, tenen els estudis i la carrera universitària com a base de tot a la vida. Tenint això en compte, s'entén que el discurs social que critica el sistema i l'educació i empodera la joventut per a seguir el seu propi camí no fos comú ni benvingut per tothom.

En quant als conceptes, en el K-Pop són molt importants i normalment el concepte d'un grup acostuma a canviar en la majoria dels seus *comebacks*⁵⁹. Hi ha una gran varietat de categories i subcategories. Vull remarcar que la minsa menció que faig en aquest apartat a només dos tipus de concepte (a més a més amplament generalitzats) no representa la totalitat del panorama. Però en el cas dels grups dels que he posat de comparació durant els anys 2012 i 2013, podem intentar dividir-los en dos grans grups: els que tenen una imatge de nois rebels o “bad boys” (que mostren força, confiança i alguns també actitud agressiva) o els nois amb concepte de cavallers. En qualsevol cas –a més de la tendència a utilitzar un gran dramatisme a les cançons i especialment als videoclips–, en ambdós casos s'acostumava a posar l'aspecte estètic i la bellesa dels nois com a element indispensable, ja que aquesta imatge superficial de noi rebel o “bad boy” es creava per fer el grup més atractiu de cara al públic, així com a altres *idols* se'ls presentava com a nois cavallerosos, romàntics i perfectes pel mateix motiu. Tot i així, és indiscutible que el primer tipus era molt més comú i també tenia més èxit. El major exemple de popularitat amb aquest tipus de concepte és el grup Big Bang.

BTS també va adquirir la imatge de “nois rebels”, però en el seu cas el missatge que donaven i el que venien a representar com a grup encaixaven amb aquesta estètica contra les normes. De tota manera, la seva adaptació del concepte està fet des d'un punt de vista molt més juvenil i gairebé inofensiu, res a veure, per exemple, amb la violència mostrada al videoclip de “One Shot”⁶⁰ de B.A.P. A més, l'estètica era una mica diferent del'altres grups amb un concepte similar perquè la majoria d'aquests tirava cap a una música i una imatge més *tecno* i BTS era més fidel a l'estètica del hip-hop clàssic.

⁵⁹ Un *comeback* és un terme molt utilitzat al K-Pop. Es refereix a quan un grup treu nou material per a un nou àlbum. No vol dir necessàriament que el grup hagi estat un temps considerable inactiu. De fet, el ritme al K-Pop és molt frenètic i normalment hi ha poc temps de pausa entre àlbum i àlbum.

⁶⁰ B.A.P (2013): One Shot [cançó]. Dins *One Shot*, TS Entertainment

3.1.2. Segona i tercera entrega de la trilogia escolar

Apartat musical i narratiu de O!RUL8,2?

O!RUL8,2? és el segon treball de la trilogia escolar i el seu primer *EP*⁶¹. El nom és la reducció de “*Oh! Are you late, too?*”, que en anglès vol dir “Oh! Tu també arribes tard?”. Va ser llançat l'onze de setembre de 2013 amb 10 pistes.

Als crèdits (contant la lletra, la composició i la producció de les cançons) trobem PDOGG, Hitman Bang, Supreme Boi, Slow Rabbit, RM, Suga i J-Hope. Com que la cançó *Coffee* és un remake, als crèdits també es menciona de manera excepcional els autors originals (Kwon Soo Il, Choi Jae Man, Park Yong In i Jo Hyun Ah).

Els gèneres o estils musicals són principalment el hip-hop, el R&B (exemple: *Coffee*), el rap (exemple: *Cypher Pt. 1*) i el trap (exemple: *We On*).

Així com el debut de BTS estava enfocat en els somnis dels adolescents, el missatge principal d'aquest “mini” àlbum parla de la seva felicitat. Les intros són molt importants, perquè acostumen a fer de tràiler per a l'àlbum que sortirà en breu i perquè marquen la temàtica del treball. L'intro de *O!RUL8,2?* convida a reflexionar sobre el que de veritat volem fer i a lluitar per nosaltres mateixos abans no sigui massa tard:

- És destacable la cançó principal, *N.O (No Offense)*, per la seva crítica a l'estricta sistema educatiu coreà, que està causant un problema social greu i es considera el motiu principal de l'alta taxa de suïcidis adolescents al país. Parlen de la pressió escolar, la competitivitat i les expectatives a les que estan sotmesos els estudiants. Per exemple, a la cançó Suga diu:

Qui és el que ens va convertir en màquines d'estudi? Si no ets el número 1, ets un fracàs.

Els adults ens tanquen en fronteres. No hi ha més remei que consentir-ho.

Tot i pensar-hi de forma simple, és la supervivència del més apte.

Qui creus que és el que ens fa trepitjar els nostres propis companys per tal d'escalar?

- “*Coffee*” és un remake de la cançó “*Caffe Latte*”, del grup coreà Urban Zakapa.

⁶¹ Un EP (també anomenat “mini” àlbum) és un enregistrament de durada o reproducció estesa, tal i com indiquen les sigles en anglès (Extended Play). És més llarg que un senzill, però massa curt com per ser un àlbum de llarga durada (també anomenat LP).

- A “Paldogangsan” o “Satoori Rap”⁶², la novena cançó, cada raper parla amb orgull de la seva ciutat natal i dels diferents dialectes propis de cada província de Corea del Sud. Suga parla el dialecte de Gyeongsang, J-Hope el de Jeolla i RM el coreà estàndard o coreà de Seül.

Del segle XV al segle XIX, la Corea conjunta estava organitzada en 8 regions⁶³, d'on surten els diferents dialectes del coreà. Aquesta organització, a partir de finals del segle XIX, va sofrir molts canvis, el més important l'any 1945 (a causa de la divisió entre el Sud i el Nord). Actualment, Corea del Sud està formada per 9 províncies, una província autònoma especial, 6 ciutats metropolitanes i una ciutat especial.

Tot i que fàcilment pot passar desapercebut, el que fan amb aquesta cançó és molt important. Corea té una llarga història de conflictes interns i rivalitats entre les seves diferents regions, especialment entre les antigues províncies de Gyeongsang i Jeolla. Per això és tan especial, perquè a “Satoori Rap” BTS ajunta totes les regions en una cançó amb un to amistós que reclama la pau entre elles i recorda que, al cap i a la fi, totes pertanyen al mateix país. A més, a la indústria de l'entreteniment de Corea del Sud quasi sempre es parla només amb el dialecte estàndard i s'acostuma a rebutjar la resta.

De Seül, Gangwan a Gyeongsangdo, Chungcheongdo a Jeollado
Per què seguir barallant-se, al final, tots són coreà
Mira amunt, el cel que veiem és el mateix

Apartat musical i narratiu de Skool Luv Affair

L'EP *Skool Luv Affair* és l'última entrega de la trilogia escolar. Va ser llançat el 12 de febrer de 2014 i la cançó principal, “Boy in Luv”, un dia abans. L'àlbum conté 10 pistes.

Als crèdits (contant la lletra, la composició i la producció de les cançons) trobem PDOGG, Hitman Bang, Supreme Boi, Rm, Suga i J-Hope. Inclou hip-hop, rap, rock, R&B, pop-ballad i tocs de dance-pop.

Aquest “mini” àlbum gira entorn l'amor adolescent. En algunes cançons s'aborda més agressivament (com per exemple a “Boy in Luv”) i en altres, amb tendresa (a “Just One Day”, per exemple). Justament les cançons posades com a exemple són les dues cançons

⁶² “Satoori” vol dir dialecte, per tant, “Satoori rap” seria “rap dels dialectes”.

⁶³ Veure annex 10

principals de l'àlbum (i tenen videoclip). Es reflecteixen molt bé la dualitat entre aquestes dues actituds a l'hora d'enfrontar l'enamorament.

- A "Intro: Skool Luv Affair" cadascun dels tres rapers mostra com creu que sona l'amor. A la primera part, durant el vers de Suga, s'utilitza la base instrumental de "Outro: Luv in Skool". Aquestes dues cançons també estan connectades líricament. Després ve la versió de J-Hope i finalment RM ho fa "a l'estil Bangtan", representant el grup. A més d'amor, parla de la manera de fer de BTS i de la passió que li posen a tot, inclòs l'amor.
- "Tomorrow" manifesta que molta gent, en especial el jovent, mira el seu futur amb por i confusió, sobretot en l'àmbit de poder guanyar-se la vida. També expressa el desànim de sentir que els dies es repeteixen l'un rere l'altre sense més sentit que aquest. La va escriure Suga el 2011 des de la pròpia experiència. Ell ve d'una família amb moltes dificultats econòmiques i des de ben jove havia treballat del que podia. Fins i tot quan estava de *trainee* a Big Hit formant BTS ell seguia tenint una feina a mitja jornada. Amb aquesta cançó volia expressar com es sentia en aquella situació i animar a seguir endavant per molt difícil que fos tot. I això quan encara no sabia ni si podria debutar algun dia.
- Tot i ser un àlbum dedicat principalment a l'amor i no tant als somnis i la rebeldia com als àlbums anteriors, no podria ser un àlbum de BTS sense almenys una cançó de crítica social. En aquest cas, és "Spine Breaker", que deixa en evidència la moda dels adolescents coreans de dur roba cara per no sentir-se inferior i fer que els seus pares es trenquin l'esquena (d'aquí ve el nom "Spine Breaker", traduït literalment com a "trencador de columna") per poder pagar-la.

Apartat visual

A *O!RUL8,2?* es canvia el negre de *2 Cool 4 Skool* pel blanc en tots els suports visuals (i el daurat es canvia pel vermell). En el videoclip de "N.O" aquesta qüestió del color es remarca clarament.

A la caràtula⁶⁴ blanca de l'àlbum, està escrit en relleu enfonsat "OH! ARE YOU LATE, TOO?" i a sobre, en vermell, la forma abreviada de cada paraula (*O! R U L8, 2?*), que li dona el nom a l'àlbum. L'estètica hip-hop segueix sent la mateixa, però en blanc enlloc de negre.⁶⁵

En el cas de *Skool Luv Affair* tot el concepte gira entorn a l'escola. Es veu ja d'entrada a l'estètica de la caràtula⁶⁶ de l'àlbum, que té com a fons la típica pissarra escolar de color verd fosc. Les lletres del títol, surten en gran com si hi estiguessin escrites amb guix rosa. La resta està escrit "amb guix" blanc. Com a curiositat, és l'únic àlbum on a la portada surten els nom dels integrants del grup.

També trobem el concepte escolar al *photoshoot*⁶⁷, ja que el set principal és una aula i ells van vestits amb roba que recorda als uniformes d'estudiants. Al videoclip de "Boy In Luv", la cançó principal, apareixen precisament com a estudiants que s'enamoren d'una companya de classe. El videoclip està molt inspirat en "k-drames"⁶⁸ del típic amor a l'institut. És un concepte molt típic al K-Pop.

Tant amb els escenaris dels *photoshoots* i videoclips com amb la roba juguen molt entre el negre i el blanc.

Es veu clar al videoclip de "Boy In Luv"⁶⁹, on es combinen aquests dos colors, predominant el negre. Al videoclip de "Just One Day"⁷⁰ el color principal és el blanc.

3.1.3. Dark & Wild

Aquest és el primer LP⁷¹ o àlbum d'estudi de llarga durada de BTS. Al web oficial s'anuncia dient que els nois ja han deixat l'època escolar i que ara són més durs. S'explica que l'àlbum explora els diferents gèneres dins del hip-hop i hibrida amb elements de rock i que aquest treball marcarà la direcció del grup. Aquesta última afirmació és curiosa, perquè aquest serà

⁶⁴ Veure annex 11

⁶⁵ Veure annex 12

⁶⁶ Veure annex 13

⁶⁷ Veure annex 14

⁶⁸ Els drames coreans o k-drames són minisèries Sud-coreanes normalment de romanç, tot i que també són populars els drames històrics, d'humor o d'intriga. Acostumen a estar protagonitzades per actors joves. La seva popularitat està extesa per tot Àsia i, cada cop més, per tot el món. Han contribuït considerablement a l'onada coreana.

⁶⁹ Veure annex 15

⁷⁰ Veure annex 16

⁷¹ Long Play en anglès, que vol dir llarga reproducció. És un àlbum d'estudi.

precisament l'últim treball de BTS amb el hip-hop com a element principal i amb aquest tipus d'imatge o concepte.

El concepte⁷² de *Dark & Wild* impacta amb els seus colors foscos, espais apagats i descuidats, rostres enfadats, mirades punyents i un estil més *edgy* que mai. Contràriament a la trilogia escolar, enlloc de rebeldia, *Dark & Wild* evoca duresa i perill.

Respecte a l'apartat musical, a més de diversos estils de hip-hop (*South, West, Boom Bap i Trap*), en aquest àlbum també trobem Punk-rock, rap, R&B i tocs de música electrònica i de Jazz. Es nota com van explorant altres gèneres.

Seguint la línia narrativa de *Skool Luv Affair*, el tòpic principal a *Dark and Wild* és l'amor l'adolescent. A l'àlbum es presenten cançons que parlen de l'amor romàntic de diferents tipus i punts de vista. Però el que rep el protagonisme aquí és un amor que els provoca obsessió, fúria, decepció i dolor perquè la relació no funciona com voldrien. El seu interès romàntic actua com si no els estimés i ells llancen una advertència perquè deixi de jugar amb ells i no els posi a prova. La pròpia portada⁷³ de l'àlbum conté la següent advertència:

WARNING! Love hurts, it causes anger, jealousy, obsession, why don't you love me back?

Al cap i a la fi es veu que no és més que una façana i que en realitat es mostren durs i perillosos perquè estan dolguts i confosos a causa d'un cor trencat. La majoria de cançons de l'àlbum són en realitat bastant inofensives i en moltes d'elles els nois es mostren vulnerables, a través del dolor de la ruptura, mostrant els seus sentiments amb il·lusió, confessant el seu nerviosisme estant davant d'aquella persona...

L'àlbum conté 14 cançons i està, entre cometes, dividit per un interludi. Segons van explicar en una entrevista al programa de televisió *Pops in Seoul*, les 7 primeres cançons formen part del bloc "Dark" i les 6 posteriors a l'interludi formen part del bloc "Wild". Personalment, pel seu contingut, trobo que "War of Hormone" es troba en el bloc equivocament i "Hip Hop Lover" potser també.

Als crèdits trobem PDOGG, Supreme Boi, Slow Rabbit, RM, Suga, J-Hope, Hitman Bang, Slow Rabbit, Thanh Bui, Shaun, Jinbo, Lee ho Hyoung, Hobo i Simo.

A continuació parlaré específicament de les tres pistes més rellevants.

⁷² Veure annex 17

⁷³ Veure annex 18

Intro: What Am I To You?

A la pista d'introducció, un RM enamorat explica com es sent ara que ha començat una relació amb aquella persona. Al principi parla del gran amor que li té, com se sent amb ella i expressa com vol estimar-la. Tot és idealitzat, pur i com de pel·lícula.

*Come here I'm bout to take u higher
We about to set this love on fire⁷⁴
I've never felt like this before
My mom couldn't even stop me
I told you how I really felt
And in the end, I won
Baby you should know you change
All of my negatives to positive
You put up your thorns
But I can see you're a rose
Who's making my heart race again
The person is you
I still don't know but
I'll make you know everything about me
I want to be your oppa⁷⁵
I want to be recognized differently than the other dudes
It might seem like a typical line from a movie
But I have a sixth sense
Yo I'll be different I'll be missin'
I'll be kissin' ya all the time girl
I can take my eyes off you but I can't take my heart off you
Now this is the beginning, I'm yo pocket monster
You gave me your heart and I gave you all of mine
Today is happier than yesterday
But why, but why*

Després d'aquest primer tros, la tonalitat canvia de Do Major a Do menor, enfatitzant el contrast entre la felicitat al principi de la relació i l'inici dels problemes. A mesura que avança la relació i avança la cançó, la música es va fent més agressiva, així com la veu del raper, i la lletra passa a ser agredolça perquè explica com les coses no funcionen bé, es sent ignorat i està dolgut.

⁷⁴ Aquestes primeres frases són una referència a la cançó Higher, de J. Cole, dins l'àlbum *The Blow Up* (2010)

⁷⁵ Paraula usada per les dones per a referir-se a un home més gran que ella. És un terme honorífic. Tècnicament vol dir "germà gran", però s'utilitza sense tenir aquesta relació amb la persona. Depenent del context, pot tenir una connotació íntima.

*Why am I finding an excuse to call you like I'm a sinner
It's worse than before we started dating
It is not enough that we are a couple?
You always give short answers like yes, I'm sleeping, no
Your messages don't exceed 10 bytes
You're like a goalkeeper who has lost her will
I'm like Messi, running all over the place
I knew this wasn't from the start
A fair game
It's not that I wanted to win over you
But I didn't want to keep losing either
Even if we're not couple-y and affectionate
I want to link arms with you like everyone else
And comfort each other and really mean it
What's best for each other
The fact that you have a dry personality, I understand
Because I'm always below you, under stand
It's like I'm carrying you on my shoulders
I can't do anything
My bitter smile has become a habit at some point
And you say you don't like me but you don't hate me either
Am I rushing things? But if it's not it, it's not it
I have a partner in this puppy love
I just want to freely love
Hold me, this is like a game
Of tug-of-war without an opponent what you say
Ah, baby don't you play
Even if you're a fiery road, I'll firmly walk on it
So please, don't look at me as if
You're looking at a stranger
When I was nothing to you
I keep thinking about those times*

Al final, es converteix en una cançó de desamor, l'ambigüetat i la indiferència de la noia li crear inseguretats i ell està desesperat perquè no sap què fer perquè la situació millori i, amb ràbia i impotència, li pregunta què és ell per a ella i si l'estima bojament com ell ho fa. La melodia de la cançó, juntament amb la lletra i el to del raper, va pujant d'intensitat i duresa, mostrant aquesta evolució, i acaba en el seu punt màxim.

*What am I to you girl what am I to you
I do love you crazy, uh, do you?
Like this and like that, stop confusing me
If you're gonna keep this up, let's write up a contract
X number of kisses per day, x number of texts per day*

*If we do that
Will I feel better?
What am I to you girl what am I to you
I do love you crazy, uh, do you?*

Acompanyant aquesta idea, el vídeo comença amb animacions d'un paisatge bonic i florit, però a mesura que avança la cançó, es tornen fosques i apareix un paisatge destruït en blanc i negre i alguns elements de la discòrdia.⁷⁶

La intro és com l'inici o origen de tota aquesta fúria, decepció, dolor i duresa de la que es parla a l'àlbum.

Danger (title track)

La cançó principal, "Danger", representa completament el missatge i l'estètica de l'àlbum. La tornada diu:

Fas broma? Què dimonis soc per a tu?
Soc fàcil? Estàs jugant amb mi?
Ara estàs en perill. Per què em poses a prova?
Per què em poses a prova? No em confonguis.

Va acompanyada d'una coreografia enèrgica. És una cançó de hip-hop *edgy* amb elements de rock i de música electrònica.⁷⁷

War of Hormone

"War of Hormone" és la tercera cançó de l'àlbum i el segon *title track*. S'allunya una mica del concepte de "Danger". Té un estil desenfadat, caòtic, divertit i una mica punk.⁷⁸

Un detall curiós és que utilitza sons del Super Mario Bros.

El videoclip té un filtre entre en blanc i negre i en sèpia. El vermell manté el seu color. Aquest joc de colors, juntament amb els *outfits* dels nois i l'escenografia, li dona una mirada atemporal. Està enregistrat gairebé sencer d'una sola tirada.

⁷⁶ Veure annex 19

⁷⁷ Veure annex 20

⁷⁸ Veure annex 21

A "War of Hormone", tal i com el propi títol ho diu, els nois estan en una lluita amb les seves hormones que els esvaloten sexualment i els fa tornar una mica bojos per les noies. Expressen la seva atracció, admiració i el seu desig per elles.

Hi va haver una controversia important amb la lletra d'aquesta cançó, ja que va ser acusada de ser misògina.

Després de cercar informació sobre la lletra i llegir diverses opinions en línia, he reflexionat sobre la veritable intenció de la cançó. Soc molt conscient de la problemàtica i la delicadesa d'aquests temes, però en aquest cas no sé si es pot veure com una cançó completament misògina que cosifica les dones o simplement com una cançó on una colla de nois adolescents excitats parlen de l'atracció sexual que senten. Perquè si bé en aquesta cançó les dones només són l'objecte del seu desig, trobo que al cap i a la fi només parlen amb sinceritat sobre el que els passa sense fer cap mal ni faltar el respecte. En cap moment actuen com si tinguessin algun dret sobre les dones de les que parlen, tampoc les jutgen i ni de lluny les assatgen. Al cap i a la fi, és una cançó específicament sobre l'atracció física i sexual que senten, cosa que lògicament implica cossificació (si fos una cançó d'amor sentimental, seria diferent).

De tota manera, després de comprendre el problema, Big Hit i BTS van demanar disculpes als qui s'havien sentit ofesos i, de fa anys, no interpreten War of Hormone als seus concerts. A més, RM va explicar que aquell moment els va servir per a reflexionar sobre la qüestió i ser-ne més crítics i conscients, sobretot a l'hora d'escriure les seves lletres. Des de llavors, les lletres de BTS són evaluades per una catedràtica de l'Institut d'Estudis de la Dona, i al llarg dels anys han anat mostrant i expressant l'evolució de la seva perspectiva respecte el tema de la igualtat de gènere. En una entrevista l'any 2021 amb la periodista Juju Chang de la cadena ABC, el portaveu de BTS expressa el següent:

Personally, I received a lot of criticism regarding misogynism in 2015 and 2016, which led me to get my lyrics reviewed by a women's studies professor. That experience, in turn, was an opportunity for me to self-reflect and question whether I'd been insensitive to gender equality. I want to do the best I can to take interest in the topic, learn and make improvements. That's my perspective now.

Per tal d'oferir una visió encara més completa sobre aquesta qüestió, podeu consultar l'article *BTS Wage a "War of Hormone"*, publicat l'any 2014 per la plataforma editorial *Seoulbeats*, i les opinions d'uns usuaris anònims de la plataforma d'internet *Quora* que he recopilat. Tots consten a la bibliografia d'aquest treball.

3.1.3. Comentaris sobre l'Era Escolar

BTS comença fent principalment “old school”⁷⁹ “conscious hip-hop”⁸⁰ i rap. Durant el conjunt de l'era escolar s'hi afegeix funk, R&B, rock, balades pop i soul. Sobretot és notable que a cada àlbum obren una mica més els seus horitzons musicals.

Un detall que he copsat i m'ha semblat interessant és que a la trilogia escolar els títols dels àlbums estan “mal escrits”. Trobem “luv” enlloc de “love”, “school” l'escriuen “skool” i redueixen “Oh! Are you late, too?” a “O! R U L8, 2?”. Opino que segurament es van prendre aquesta llibertat artística per anar d'acord amb el caràcter rebel i urbà de la trilogia.

Durant l'era escolar el pes dels rapers és molt notori, ja que el rap representa aproximadament el 45% dels quatre àlbums en total. Aquest percentatge és molt elevat tenint en compte que hi ha un vocalista més que rapers i que normalment en el K-Pop el rap queda reduït a un tros anecdòtic de la cançó (a vegades com a segon vers o com a pont). Més enllà de la música, durant els quatre primers àlbums trobem referències constants a la cultura del hip-hop i a rapers en concret. Tant a les lletres, on mencionen el treball d'alguns artistes, com als videoclips, on apareixen pòsters, frases escrites a la pissarra i a les parets, etcètera. Als videoclips també trobem moltíssimes referències a obres literàries i cinematogràfiques, moviments socials i anuncis retro.^{81 82 83}

És probable que la trilogia escolar sigui fruit de la influència de Kanye West i la seva trilogia universitària formada per *The College Dropout* (2004), *Late Registration* (2005) i *Graduation* (2007). I més encara sabent que en diverses ocasions els nois s'han referit a ell com un dels seus referents musicals. En ambdós casos la trilogia és el primer treball de l'artista i també en ambdós casos s'hi parla d'ells mateixos i dels problemes als que s'enfronta la seva generació. Des de la disconformitat i la crítica social fins al romanç i la joventut.

Els primers quatre treballs de BTS van enfocats a la recerca dels somnis, la felicitat i l'amor adolescent. A part dels temes principals, tenen moltes cançons on parlen de la seva passió per la música i el seu esforç. També trobem una mirada conscient i crítica de la societat com a característica rellevant del grup (aquest punt es veurà més reforçat en treballs posteriors).

⁷⁹ Referit al hip-hop dels noranta.

⁸⁰ El *conscious hip hop*, també anomenat *political hip hop*, és un sub-gènere del hip-hop que es va començar a desenvolupar als vuitanta com a moviment activista que conté missatges polítics i s'utilitza per denunciar injustícies socials i demanar un canvi social i polític.

⁸¹ Veure annex 22

⁸² Veure annex 23

⁸³ Veure annex 24

A més a més, destaca la llibertat que es prenen per jugar amb el seu idioma i fer moltes referències als diferents territoris del seu país. Com ja he explicat anteriorment en relació a aquesta qüestió, és important perquè donen molt de valor la seva cultura, la qual cosa es considera poc al K-Pop.

BTS és un grup que des de l'inici té la intenció d'explicar la seva pròpia història i també fer-ho en representació dels adolescents i joves de la seva edat. En alguns sentits són la veu de la joventut. Aquest és un dels factors que fan que la seva música sigui tan identificable per a moltes persones i s'hagi creat una connexió tan forta entre els artistes, el públic (l'inseparable ARMY) i la seva música. De tota manera, l'era escolar és només la llavor de tot el que vindrà més endavant, sobretot respecte al creixement personal dels artistes (que es veurà plenament reflexat a la seva música) i la connexió que estableixen amb ARMY.

Crec que els seus treballs durant l'era escolar són coherents respecte al moment de la vida en el que es trobaven els membres. Es nota que són *rookies* i majoritàriament adolescents. Podem veure la naturalitat de les lletres, en especial a *2 Cool 4 Skool*, on es nota que parlen bastant amb la seva pròpia veu i no són lletres buides que es senten forçades per a ser cantades per nois d'entre 15 i 20 anys. També he notat que l'enfocament cap al hip-hop encaixa si tenim en compte els antecedents artístics en el hip-hop *underground* de Suga i RM i en el *street dance* de J-Hope.

3.2. ERA HYYH: l'era que ho va canviar tot

El 17 d'abril de 2015, Big Hit va llançar un tràiler pel nou *comeback* de BTS, que presentava una estètica i un ambient molt diferent a tot el que havia tret el grup fins el moment, igual que a les fotos *teaser* que van penjar dos dies més tard a Twitter (que pertanyen al *photoshoot* "Florescence").⁸⁴ El dia 23, el *teaser* del senzill principal, "I Need You", va sortir creant una gran expectació. Finalment, el 29 d'abril, BTS va sorprendre amb un nou treball dotat de sensibilitat que els allunyava de la imatge de "nois durs" i feia de punt de partida d'un complex camí de creixement personal a través de la seva música i de tot un univers alternatiu fictici propi. Aquest canvi forma part del creixement personal dels individus i de l'evolució de mica en mica cap a la maduresa del grup. També hi ha un canvi enorme en la música, passant del hip-hop a sons una mica més pop.

⁸⁴ Veure annex 25

És una trilogia formada per *The Most Beautiful Moment in Life pt.1*, *The Most Beautiful Moment in Life pt.2* i *The Most Beautiful Moment in Life: Young Forever*. La trilogia es centra en la joventud des d'una mirada sentimental, melancòlica i agredolça que mostra la bellesa, la incertesa, la seva energia, les experiències, les relacions i les dificultats en aquest camí cap a l'edat adulta.

3.2.1. Temàtica i cançons

Nom de la trilogia

Aquests àlbums s'anomenen "The Most Beautiful Moment In Life", però també ens hi podem referir com a "HYYH". Aquesta és la forma abreviada de *Hwa Yang Yeon Hwa* (花樣年華), que en Hanja⁸⁵ es podria traduir com a "el millor moment de la vida", "la bella època florida de la vida" o "els anys daurats de la vida".

RM va explicar al primer concert del *HYYH On Stage Tour* (2015) què representa aquest nom:

Tothom diu que estem en els nostres moment més bonics. Realment hi estem, però volia veure el veritable significat al darrere. Quin és el significat de Hwa Yang Yeon Hwa? Per què vam decidir anomenar l'àlbum així? Què pensem que Hwa Yang Yeon Hwa realment vol dir? Així que vaig mirar a les lletres xineses (els caràcters). Les lletres literalment volen dir flor, forma, any i brillant. Què vol dir això? Podria sonar com que una forma de flor està brillant com el sol, però el veritable significat és que... Hi ha una pel·lícula xinesa anomenada igual, 'Hwa Yang Yeon Hwa'. Però els primers dos caràcters junts volen dir 'com una flor' i els següents dos caràcters volen dir 'un període de temps'. Així doncs, un període de temps de floració. Vol dir el període de temps més bonic a la teva vida. M'agrada com la frase comença i acaba amb el mateix caràcter, 'Hwa'. Comença amb 'flor', acaba amb 'brillant'. El que els nostres companys diuen de la frase no és res gaire especial. Pot ser la nostra joventud, potser un període de temps on succeeix quelcom gran. Crec que sempre està a la nostra ment, però. Si saps i sents aquest moment veritablement amb el cor, i estàs preparat per acceptar el moment, llavors des del moment en que neixes, tota la vida pot ser preciosa. Si algú no ho sap, llavors la seva vida mai és bonica, sense importar com de rica, famosa o exitosa sigui la seva vida. Així que quan parlem sobre el moment més preciós de la nostra vida, potser pots pensar en els teus propis moments bonics de nou. Vull dir, és un període de transició per a molta gent, oi? Molta gent jove està patint intentant, trobar feina o, com en les meves lletres, renunciant a moltes coses. Però fins i tot en aquest període transitori pots pensar

⁸⁵ El Hanja (漢文), també anomenats caràcters sinocoreans, és l'escriptura xinesa tradicionalment incorporada a l'idioma coreà (canviant-ne la pronunciació).

que la felicitat no és quelcom que has d'aconseguir, pots seguir sentint-te feliç durant el procés d'aconseguir alguna cosa. De manera que si canvies la perspectiva una mica, sé que molta gent està passant per moments durs ara mateix, però aquest moment pot ser el moment més bonic de les nostres vides. No només ho estic dient, de veritat desitjo que penseu això. Sí, així que si vosaltres podeu sentir el moment més preciós a la vida, estic segur des d'aquest moment fins que morim, tota la nostra vida serà preciosa.

Contingut:

A *The Most Beautiful Moment in Life pt.1* es mostra la dualitat entre la bellesa i la incertesa de la joventut. Tot i estar en el moment més bonic de la vida, es troben encallats en un moment molt complicat, ple de problemes i complexos que els preocupen i que no poden deixar de sentir. Repeteixen la idea de sentir-se atrapats i girant en cercles (tant en la primera part de *HYYH* com en la segona).

Als crèdits trobem Slow Rabbit, PDOGG, Hitman Bang, Suga, J-Hope, RM, V, Jin, Jungkook, Jimin, Brother Su i Gwi Mang Bang. És el primer àlbum en el que tots els membres del grup participen en la seva creació.

És un EP que conté nou pistes (incloent-hi *intro*, *skit* i *outro*). A continuació faré unes breus remarques sobre algunes de les cançons:

- A "Intro: The Most Beautiful Moment in Life", que es va llançar com a tràiler per a l'àlbum, Suga expressa les seves preocupacions, incerteses i pors a mesura que s'acosta a la maduresa i l'edat adulta. Va acompanyat per unes animacions melancòliques que també mostren elements que simbolitzen el creixement o el canvi (per exemple, la flor que s'obre). L'ambient és càlid i agradable, contràriament a la lletra, que és plena d'ansietat. A l'animació, el noi juga a bàsquet i a la lletra es va moltes referències al joc i s'utilitza com a metàfora. Ens indica que tot el que es transmet és molt real i personal, ja que Suga és un gran amant del bàsquet i en ocasions ha mencionat que sempre hi jugava quan necessitava abstrair-se de les seves preocupacions i la seva ansietat.
- A la cançó principal, "I Need You", parlen d'una relació tòxica en la que sembla que només ells estimen i només ells pateixen. Tot en ells s'enfonsa i volen parar, volen que tot s'acabi, però no poden sortir d'allà i segueixen donant voltes al seu voltant:

It goes round and round, per què segueixo tornant?
I go down and down, arribats a aquest punt simplement sóc estúpid.
Faci el que faci no puc evitar-ho, el meu cor i els meus sentiments em controlen,
però per què no escolten les meves paraules?”

“El cel és blau i el sol brilla, així que les meves llàgrimes es veuen més.
Per què ets tu? Per què havies de ser tu? Per què no puc deixar-te?
I need you girl. Per què només jo estic enamorat? Per què només jo estic ferit?
I need you girl. Per què segueixo estimant-te sabent que sortiré ferit?⁸⁶

- “Dope”, la segona cançó principal que també té videoclip, és un tema molt animat i enèrgic que manifesta diverses qüestions. Parlen del molt que han treballat i han sacrificat, que fa que la seva música sigui tan genial i sobresurti. Estan exhausts de tant treballar per tal d’aconseguir l’èxit, però això no els frena mai. Encoratja aquells que estan passant per dificultats a l’hora d’aconseguir els seus somnis. També busca esperança per a la seva generació, que sempre és criticada sense deixar-los demostrar que realment valen.
- A “Boyz With Fun”, la sisena pista de l’àlbum, els nois mostren la seva cara més juganera i esbojarrada, afegint a la cançó alguns dels seus trets personals. Té una energia purament juvenil.
- “Moving On”, la vuitena pista, és una cançó molt personal en la que els nois marxen de l’antiga casa que compartien i recorden junts els vells moments de la seva vida com a *trainees*, els bons i divertits i els dolents i dolorosos. Es preparen per acomiadar-se d’aquella època i avançar cap al nou capítol de les seves vides en el que tenen ambició i emoció per créixer i arribar lluny, però mai oblidaran els seus inicis. Podem interpretar la cançó com a prova del seu procés de creixement personal.

A *The Most Beautiful Moment in Life pt.2* es fa ènfasi en la força que la juvetud té a dins i que fa que puguin tirar endavant. Es tornen més agosarats. BTS accepten la incertesa que els acompanya i corren amb descontrol, fugint de les dificultats i el dolor que els torturava a *HYYH pt.1*. Donen el missatge que està bé caure i fer-se mal, perquè la bellesa d’aquesta etapa està precisament en aixecar-se i seguir corrent. Adquireixen, però, un tarannà autodestructiu.

⁸⁶ (fragments) BTS (2015): I Need You [cançó]. Dins *The Most Beautiful Moment In Life pt. 1*, Big Hit.

Als crèdits trobem RM, J-Hope, Suga, V, Jungkook, Slow Rabbit, Hitman Bang, PDOGG, Brother Su i Supreme Boi

Remarques d'algunes de les cançons:

- A “Intro: Never Mind” Suga recorda les dificultats del seu camí per arribar a ser artista durant la seva pubertat i adolescència, en una condició econòmica desfavorable i sobretot sense el suport de cap familiar ni amic. Mostra el que li va suposar a nivell personal haver de lluitar a contracorrent del seu entorn per seguir la seva gran passió, la música. El missatge que transmet és que hem de sortir endavant malgrat les adversitats fins arribar al nostre objectiu, per molt ferits que acabem. És remarcable, però, que Suga parla des d'un intent de falsa d'apatia en vers a tot el que l'experiència l'ha fet patir, dotant el missatge motivador d'un to certament autodestructiu.

*I don't give a shit I don't give a fuck
Like I always said hundreds of time every day, 'Never mind me'
I can have a taste of failure and frustration and bow my head
We are still young and immature, don't even worry about it
Moss surely grows on a stone that doesn't roll
If you can't return, go straight through your mistakes and forget them all
Never mind
It's not easy but engrave it onto your chest
If you feel like you're going to crash then accelerate more, you idiot*

- A la cançó principal, “Run”, corren perseguint un amor que els fa feliços tot i no poder atrapar-lo mai. No poden parar de córrer i no el poden deixar anar. Entren en una espiral d'autodestrucció que els torna bojós i els consumeix. Tant la cançó com el videoclip capten l'energia de la joventut, el descontrol i la idea del cercle viciós i perjudicial del que no poden sortir. És bastant segur que “I Need You” i “Run” parlin de la mateixa relació.
- A “Whalien 52” presenten una altra dificultat. La balena de 52 Hercis (també coneguda com a Balena Solitària o Whalien 52) és un exemplar únic de balena d'una espècie no identificada que emet els seus sons en una freqüència molt més alta i un patró molt diferent al de la resta de balenes (52 Hz). Es va descobrir l'any 1989 i des de llavors se l'ha vist en diverses localitzacions (per exemple al nord-est

de l'oceà Pacífic), però sempre sola. Per això BTS l'utilitza com a metàfora per parlar de la soledat i de sentir-se aïllat dels altres, en concret respecte a la fama.

- A “Ma City” parlen de les seves ciutats natals, la idea és similar a la de “Satoori Rap”.⁸⁷ Repeteixo que aquestes cançons són importants perquè resalten la seva cultura coreana.⁸⁸
- A “Baepsae”, de manera similit a “Dope”, parlen del treball dur i la difícil situació de tots els joves de la seva generació (una generació sense esperança), que són injustament infravalorats i tractats de ganduls. Fan una crítica social a la diferència de poders entre els més grans i els més joves, que a la societat coreana està altament accentuada. Expressa com n'estan de farts, el joves, de ser constantment trepitjats pel seus majors i que no reconeixin el seu esforç ni les dificultats per les que passen, només per la seva edat.

*Stop going on about effort,
it makes my hands and my feet cringe.
Try harder, try harder,
you really don't have a chance
(As expected of the ones before us) They meet your expectations
(As expected of them) They've earned their name
(As expected of them) They can just take it all
(As expected of them, those that came before us)*

*They call me try-hard (baepsae)
Our generation has had it hard
Hurry, chase them
My teachers were born with silver spoon*

The Most Beautiful Moment in Life: Young Forever és un àlbum especial recopilatori, el primer de BTS. Conté, adicionalment, tres cançons noves: “Fire”, “Save Me” i “Epilogue: Young Forever”. Totes tres tenen videoclip. Marca el final de l'era HYH. Als crèdits d'aquestes tres noves cançons trobem RM, Suga, J-Hope, Hitman Bang, PDOGG, Hang Sang Lee, Divine Channel, Djan Ray Mihcael, Foster Ashton Jazz i Harper Samantha Louise.

- “Fire” és la primera cançó. És energètica i esbojarrada. Retrata les persones que lluiten en un moment baix de la seva vida i no poden assolir l'ideal de la societat,

⁸⁷ BTS (2013): Satoori Rap [cançó]. Dins de *O!RUL8,2?*, Big Hit.

⁸⁸ Llegiu l'explicació de *Apartat musical i narratiu*, dins del punt 3.1.2.

pel que són jutjats i criticats. Els diu que està bé no arribar a ser el que la gent espera, que només han de viure com ells mateixos vulguin. En el seu missatge ho engeguen tot a pastar fang, cremen aquestes expectatives i preocupacions i alcen els punys amb força per portar el timó de la seva pròpia vida i viure amb intensitat a la seva manera. Més encara ara que són joves.

- A “Save Me” BTS demanen a algú que estimen que els salvi de l’ansietat, la soledat i les ombres que tenen dins seu i que els està matant. Pensen que el seu amor és l’únic que els pot salvar. Tot i que supliquen que necessiten l’altra persona, no veiem un amor tòxic. El dolor prové d’ells mateixos i no de l’altre.

“Escolta els batecs del meu cor, et criden cada cop que et necessiten. Perquè en aquesta negra foscor que hi ha dins meu tu brilles intensament. Dona’m la mà i salva’m. Necessito el teu amor abans de caure.”

Es podria interpretar que “Save Me” és l’últim crit d’auxili abans de caure a la foscor interior que s’explorarà a Wings, el següent treball de BTS.

- “Epilogue: Young Forever” és l’última cançó de l’àlbum recopilatori i de l’era *HYYH*. Té un to sentimental i melancòlic molt potent. És un veritable himne per al BTS i per a ARMY pel seu significat, la presenten a tots els seus concerts com, sempre a prop de la cloenda. A “Young Forever” reflexionen sobre la impermanència de la joventud i de la seva carrera com artistes mentre intenten viure el moment. Amb to realista, saben que el somni algun dia acabarà. Sense importar el que passi, seguiran corrent cap al seu somni perquè dins dels seus cors seran joves per sempre:

Baixa el teló (estic sense alè)
I la meva ment s’enuvola (exhalo)
Em pregunto si avui he ficat la pota
Em pregunto com eren les expressions dels fans
Però estic content de en qui m’he convertit
Perquè puc fer que algú cridi d’alegria
Em consumeixo en aquests sentiments fortament
Mentre estic sobre aquest, encara calent, escenari buit

Estant sobre aquest buit, però calent, escenari
Temo el buit
Les meves emocions són complicades
A la línia de la vida
Jo només pretenc ser més contundent al respecte
No és la primera vegada, m’hi hauria d’acostumar
Tot i que intento amagar-ho, no puc

Quan l'escenari buit que es refreda
Veig els seients quedant-se buits

M'estic consolant a mi mateix
Em dic a mi mateix que no hi ha un món perfecte
De mica en mica em quedo més i més buit
Aquesta gran ronda d'aplaudiments no pot ser meua per sempre
Em dic a mi mateix sense pudor
Alça la teua veu, més forta
Encara que diguin que no hi ha un públic etern, continuaré cantant
Vull ser per sempre el que soc avui
Vull ser un nen per sempre

Forever, we are young
Entre els pètals que s'arremolinen com la pluja
estic vagant i corrent per aquest laberint
Forever, we are young
Encara que caiguem i ens fem mal
Seguim corrent cap el nostre somni
Forever, ever, ever, ever
(Somni, esperança, endavant, endavant)
Forever, ever, ever
We are young

3.2.2. Apartat musical

Musicalment, hi ha un canvi molt notori que marca un abans i un després a la discografia del grup. El hip-hop pur deixa de ser el plat fort i experimenten amb altres gèneres, acostant-se una mica més al pop. *The Most Beautiful Moment in Life pt.1* introdueix al grup el EDM per primer cop amb la cançó "I Need You". Aquest gènere, en major o menor mesura, acompanyarà BTS fins l'actualitat. Destaca molt el funk. També hi trobem R&B i dance-pop.

A més dels ja mencionats, *HYYH pt.2* té alguna balada emocional i algunes cançons que reviu una mica més el hip-hop. També destaca l'EDM. És un àlbum molt energètic.

Cal remarcar que, tot i obrir-se a molts altres estils, la influència del hip-hop dels 90 perdurarà en el grup a les rimes, la composició, les mencions a altres treballs, la narrativa, etcètera. BTS ha tingut una relació ben forta amb el hip-hop des del principi i aquesta mai desapareixerà del tot.

3.2.3. Apartat visual

Portades

En contraposició amb els àlbums de l'era escolar, en aquests les caràtules són molt acolorides. A les dels dos primers àlbums, s'utilitzen colors clars i alhora vius, principalment rosa en el primer àlbum i principalment blau en el segon. No només a les portades, sinó a tot el conjunt visual de *HYYH* es mostren protagònicament els pètals caient i les papallones. Representen la bellesa, la vulnerabilitat, la delicades i el canvi, que s'utilitzen per representar la joventut des de la puresa.

Per primera vegada, tenim més d'una versió dels tres àlbums, dues de cada, i a partir d'aquí es començarà a jugar amb aquest element. Per exemple, ajuntant les imatges de les dues versions de les portades dels àlbums 1 i 2, trobem que els dibuixos del fons de les flors de cirerer i les papallones es connecten⁸⁹. Amb els àlbums de la trilogia *Love Yourself* (2017-2018) fan un joc similar. Cal remarcar que a les diferents versions de cada àlbum, a part de les portades, el concepte del *photoshoot*, les *photocards*⁹⁰ i els pòsters també són diferents (tota l'estètica, en general).

La portada de l'àlbum recopilatori no comparteix la mateixa connexió que les dues anteriors. Hi ha la versió diürna i la nocturna. La diürna⁹¹, que és la principal, té un fons blanc i un globus aerostàtic de colors. Tot i que és molt petit i no es veu gaire, els nois estan pujats a la cistella del globus. Segueix la imatge de joventut i la idea de volar, que ja la trobàvem al segon àlbum. A la portada de la versió nocturna⁹² hi ha una imatge molt fosca presa de nit en la qual veiem els nois enmig de la natura al voltant d'unes petites fogueres i les llums de la ciutat s'intueixen al fons. És l'únic àlbum en el qual els membres de BTS apareixen a la portada.

Photoshoots

A *HYYH pt.1* hi ha quatre *photoshoots* diferents.

⁸⁹ Veure annex 26

⁹⁰ Les *photocards* són petites targetes, semblants als cromos, amb una fotografia individual o grupal d'un artista o banda de K-Pop. És un dels elements que acostumen a venir amb els àlbums de K-Pop, juntament amb el CD, el pòster, el *photobook*...

⁹¹ Veure annex 27

⁹² Veure annex 28

A “Florescence” els nois estan estirats sobre la gespa o caminant entre cirerers florits. Per molt bonic que sigui el paisatge natural, la llum freda, el cel ennuvolat, la falta de vida en els colors i els seus rostres melancòlics creen una sensació gairebé de tristesa.

“Daydream”, consisteix en una sèrie de fotos en blanc i negre dels nois al costat del mar.⁹³ L’ambient és més trist i desolador que a l’anterior. La platja on fan aquest *photoshoot* apareixerà freqüentment al Bangtan Universe.

El tercer concepte, anomenat “Anxiety”, ens els mostra patint un episodi d’ansietat o malestar profund.⁹⁴ Un assegut a terra en un racó de l’habitació, un altre dins la banyera, estirat al llit amb petaques i pastilles al costat... I mirades absents que evocuen tristesa i soledat.

L’últim *photoshoot* no està relacionat amb els anteriors. És el concepte del videoclip de “Dope”, que presenta els nois vestits de diferents professions (doctor, oficinista, pilot de curses...).⁹⁵ Al *photoshoot*, els trobem dins d’un ascensor vermell.

Al segon àlbum de *The Most Beautiful Moment* l’ambient canvia i es torna més alegre i juvenil. El primer *photoshoot*, anomenat “*Je Ne Regrette Rien (No Regrets)*”, té un estil bastant urbà i la llum i l’ambient són més càlids. Semblen joves de ciutat despreocupats.

El segon concepte, “*Papillon (Butterfly)*”, també és càlid i s’usen colors vius. Els trobem de nou a la natura, però aquest cop en un bosc frondós i un camp d’uns verds ben intensos. Estan jugant a bales, corrent pel camp, fent bombolles de sabó, fent volar un estel en forma de papallona... Mostren la part més innocent i infantil. Crec que el xoc entre els *photoshoots* del primer àlbum i els del segon mostren la dualitat de la joventud que ja havíem comentat prèviament.

El concepte de l’àlbum recopilatori és el mateix a les dues versions. La diferència la trobem només a la portada i al color de fons de l’àlbum (blanc i negre). Vesteixen roba de muda colorida, una mica estrofolària i infantil.

3.2.4. Bangtan Universe

El Bangtan Univers, també anomenat BU, és un univers alternatiu fictici creat al voltant del treball discogràfic i la proposta artística de BTS. Apareix per primera vegada al videoclip de la cançó “I Need You” l’any 2015. Presenta una història enfocada en els membres de BTS

⁹³ Veure annex 29

⁹⁴ Veure annex 30

⁹⁵ Veure annex 31

en aquest món fictici, on són un grup d'amics que estan vivint una joventut tràgica, constantment batallant amb els seus propis dimonis. S'aludeix a l'ansietat, el dolor, els complexos, els traumes, les pors, l'abandonament, la depressió, les conductes suïcides... Cadascun d'ells té el seu propi drama o trauma personal, que s'anirà veient al llarg de tota la història i eventualment els enfonsarà. Seokjin és el protagonista i el que porta el fil conductor. La línia temporal de la història (que va d'acord amb l'edat de Seokjin a la ficció) comença l'any 9 i fins ara arriba a l'any 22. De l'era HYYH, els videoclip de "I Need You", "Run" i "Young Forever" són els que estan relacionats amb el BU.

És important remarcar que el BU, a més d'aquesta història que narra, mostra el desenvolupament personal humà d'una manera més metafòrica i psicològica. Fa que cadascun dels personatges representi un "rol", "element" o "part de l'ànima" en aquest procés. També es relaciona amb els diferents arquetips del mapa de l'ànima que va plantejar el metge i psicòleg Carl Jung i que BTS treballarà més a fons als àlbums *Map Of The Soul: Persona*⁹⁶ i *Map Of The Soul:7*⁹⁷

Si bé BTS no és l'únic grup de K-Pop amb un univers fictici propi, el seu és molt interessant i poc convencional per la seriositat i la part més humana dels temes que tracta. Es mostren qüestions com la salut mental, el suïcidi, la violència intrafamiliar o les drogues, que a Corea són tabús que rarament es toquen, especialment a l'escena *mainstream* (i més encara l'any 2015, quan el Bangtan Universe va començar). Al BU també es parla de la pèrdua de la innocència, el tast de la foscor i el pecat i el pas a l'adultesa.

El desenvolupament de la complexa història està repartida entre el llibre *The Most Beautiful Moment in Life: THE NOTES 1*⁹⁸, el llibre *The Most Beautiful Moment in Life: THE NOTES 2*, el Webtoon *Save Me*, tots els *shortfilms*⁹⁹ que pertanyen a l'àlbum *Wings*, els diferents llibrets amb altres notes que venen amb els àlbums de *Love Yourself* i *Map Of The Soul*, el videojoc *BTS Universe Story*, molts videoclip i curtmetratges del grup.¹⁰⁰ Durant els vídeos van apareixent alguns elements constants i que representen un dels nois o un esdeveniment (per exemple, l'aigua amb Jimin o la flor amb Jin). El contingut de les diferents parts de la història s'ha anat publicant de manera desordenada (sense seguir la cronologia de la història) a través de tots aquests mitjans, cosa que ha sigut un veritable mal de cap a l'hora d'intentar entendre l'ordre dels fets i el sentit de la història. Aquesta encara no està completa

⁹⁶ BTS (2019): *Map Of The Soul: Persona*, Big Hit Entertainment.

⁹⁷ BTS (2020): *Map Of The Soul: 7*, Big Hit Entertainment

⁹⁸ Tota la línia de llibres relacionades amb el BU es diuen Smeraldo Books.

⁹⁹ Vol dir curtmetratges en anglès.

¹⁰⁰ Teaser del videojoc *BTS Universe Story* publicat al canal de *YouTube* de BangtanTV (21/8/2019): <https://www.youtube.com/watch?v=9UoYX39PSDE>

i tampoc estan clares totes les normes de com funciona aquest univers. Sembla que encara queda un bon material per treure sobre el BU. De moment, es sap que s'està treballant en un drama "live-action" anomenat *Youth* inspirat en aquesta història.

*The Most Beautiful Moment in Life: THE NOTES 1*¹⁰¹, *The Most Beautiful Moment in Life: THE NOTES 2* i tots els llibrets que venien amb els àlbums són una recopilació de notes de diferents dies i anys enfocades en els diferents personatges per tal d'anar explicant la història del Bangtan Universe.

El Webtoon *Save Me*, situat a l'any 22 dins de la història, comença mostrant què havia passat amb el grup d'amics després de la seva separació. De sobte, Seokjin es troba atrapat en un bucle on es repeteix l'onze d'abril. La història segueix les accions, que intenten salvar els seus amics d'acabar en una molt mala situació o fins i tot de morir. No podrà sortir del bucle fins que no aconsegueixi salvar-los a tots.

L'any 2017, en una entrevista amb el periodista Tamar German de la revista Billboard, l'equip creatiu va dir el següent sobre els personatges i la implicació dels integrants de BTS en la creació del BU:

BTS members are given the chance to give input to the visual elements and storytelling once the basic concept is set up. The storytelling as a whole is designed to represent each member in terms of reality, as well as in a fictional narrative. It's better to involve everyone as much as we can, and that's how we continue to have a very strong narrative throughout the series of albums.

En conclusió, l'Univers BTS és tan profund i complex que es podria fer un treball de recerca sencer només analitzant-lo i comentant-lo. En especial tot el que es treballa a *Wings*, que conté moltes referències i simbolismes i és un contingut molt dens i complicat d'entendre. Per aquest motiu a aquest TR només l'he comentat per sobre, però deixo oberta la possibilitat d'aprofundir en aquest tema en un treball futur.

3.2.5. Comentaris sobre l'era HYYH

Sent testimoni del camí establert a l'era escolar és totalment sorprenent el gir que fa BTS en entrar a *The Most Beautiful Moment in Life pt.1*. El que es veu clarament és que hi va haver un canvi de direcció important que els va fer deixar enrere la imatge irreal de nois

¹⁰¹ 花樣年華 *THE NOTES 1* (*The Most Beautiful Moment in Life: THE NOTES 1*), el primer llibre del BTS Universe, es va publicar el 5 de març de 2019.

durs. Seria fàcil reduir aquest canvi a una pura decisió de màrqueting presa per l'empresa, però tenint en compte els valors i la intenció amb què es va crear BTS, la implicació artística dels membres i el que s'expressa als àlbums, jo crec que el motiu principal d'aquest canvi té més a veure amb un canvi de mentalitat dels nois i la necessitat d'anar evolucionant com a persones i com a artistes.

Acomiadant-se dels fans al primer concert de la gira *HYYH* (l'any 2015), just després d'explicar el significat del nom, van mencionar que des que havia iniciat el procés de creació del primer àlbum d'aquesta trilogia, RM, que és un dels principals compositors i lletristes de BTS, havia començat a estudiar filosofia.

Mentre feia l'àlbum he volgut estudiar sobre la mentalitat de les i persones, per això vaig començar a estudiar filosofia. Escriuré millor lletres i millor cançons per a vosaltres.

És un detall que m'ha semblat molt rellevant tant per aquesta era com per tots els treballs en endavant de BTS. Aquest coneixement afegeix més perspectiva, enteniment i sensibilitat, que són característiques que a partir d'aquí veurem sovint reflectides a la resta de treballs del grup. També estic segura que es relaciona directament amb l'àlbum següent, *Wings*, que està ple d'influències i referències filosòfiques. De fet, es basa principalment en el llibre de Hermann Hesse *Demian*, que es va veure llegir a RM també el 2015, un any abans de *Wings*.¹⁰²

A *The Most Beautiful Moment in Life* es comencen a notar trets de maduresa. Deixen l'adolescència per endinsar-se en la joventut preadulta i, a mesura que creixen, els temes que tracten es tornen més complexos i introspectius. Els sentiments, les reflexions i la mentalitat de la joventut juguen un paper molt important aquí.

Hi ha una part dels àlbums que transmet un profund sentiment de debilitat, soledat i melancolia i hi ha una altra que és molt alegre, juganera i esbojarrada. Tot i que podrien semblar conceptes contraris, crec que en realitat és bastant encertada, ja que representa les diverses cares de la joventud, que és una època de molta llum però també de moltes ombres. Ni tot és trist i dramàtic ni tot és divertit i lliure de preocupacions, tot i que predomina la part fosca, sobretot en el BU.

A l'era HYYH també trobem moltes cançons d'amor, però en quasi totes elles es parla d'un amor trencat, tòxic, que segueixen necessitant i, malgrat saber que no acabarà bé, no poden

¹⁰² Veure l'annex 32

o no volen deixar-lo anar. Constantment trobem un amor fràgil i la gran por dels nois que s'acabi. Perquè el necessiten, hi ha una relació molt forta de dependència emocional. Ho veiem a "I Need You", "Hold Me Tight" i "Love Is Not Over" i a *HYYH pt. 1*, "Run", "Butterfly", "Autumn Leaves" i "House Of Cards" a *HYYH pt. 2*.

És destacable que *The Most Beautiful Moment in Life pt. 1* és el primer àlbum en el que tots els membres participen en la creació dels temes, ja sigui amb la composició, l'escriptura de les lletres o la producció. D'aquí en endavant, tots els membres participaran, en major o menor mesura, en totes les eres.

3.3. WINGS

El 25 de setembre de 2016 Big Hit va llançar el tràiler d'un nou *comeback*, en el que apareixia J-Hope en una cambra fosca i captivadora ballant amb molta expressivitat al ritme de la pista d'introducció de l'àlbum, "Intro: Boy Meets Evil". El 10 d'Octubre va sortir *Wings*, el segon LP de BTS. En aquest es parla dels nois caient per primera vegada en la temptació del món fosc. Tota aquesta era, sobretot als videoclips i curtmètrages, està plena de referències a la literatura, la filosofia i la psicologia. Hi ha un llibre en especial que es va utilitzar com a principal font d'inspiració per a representar les idees de *Wings*, que és *Demian*, d'Herman Hesse.

La lletra de "Intro: Boy Meets Evil" és el pròleg perfecte per a la narrativa de l'àlbum, ja que mostra la ment contaminada d'un noi que ha tastat el dimoni anomenat temptació i ja no el vol deixar anar:

*Too bad, but it's too sweet
It's too sweet, It's too sweet*

Si mirem les lletres, "Blood Sweat and Tears", la cançó principal, seria la continuació directa de la introducció.

Els gèneres musicals que predominen a *Wings* són la música electrònica i el dance-pop. També hi ha rap, hip-hop, neo-soul, R&B, tropical house, dance-pop, moombathon i balada.

Als crèdits (entre lletra, composició i producció) trobem RM, J-Hope, Suga, Jimin, V, PDOGG, Hitman Bang, Kim DO Hoon, David Quinones, Tony Esterly, SUMIN, DOC SKIM, Slow Rabbit, Philtre, Miss Kay, Primary, June, Supreme Boi, Peter Ibsen, Richard Rawson,

Paul Lee Williams, Tevin Plaate, Christopher Stewart, Sam Klemner, James Reynolds, Gaeko, ADORA i Keb' Mo'.

3.3.1. Demian

Demian, també coneguda com *La història de joventud d'Emil Sinclair*, és una novel·la de ficció de l'any 1919 escrita pel filòsof i escriptor Herman Hesse. Narra el creixement d'Emil des de la seva infantesa fins l'edat adulta. Planteja el concepte dual entre el món de la llum (on hi ha la família, la religió cristiana, els valors morals...) i el món fosc (on passa tot allò il·lícit, però no necessàriament dolent), així com el procés d'aprofundiment en la part interior més fosca de l'individu.

A *Wings* apareixen moltes referències a elements sortits de *Demian*. Per exemple, l'ocell fosc trencant l'ou, el retrat que fa Emil o frases en alemany extretes del llibre original que surten als videoclips.

També he trobat escenes que semblen referències directes a certes parts del llibre, algunes amb similituds massa forta com per ser coincidències. Per exemple, entre uns fets que passen a la pàgina 120 del llibre, al capítol 5 ("El pájaro rompe el cascarón"), i les escenes de Suga que apareixen al videoclip de "Fake Love"¹⁰³, que és d'una era posterior. Pistorius, que és organista i s'expressa mitjançant la música, li explica a Emil que contemplar el foc li intensifica la consciència sobre ell mateix. Al videoclip de "Fake Love" veiem el personatge de Suga, que és el personatge que està relacionat amb el foc, la música i un piano, en una habitació exactament igual a la que es descriu al llibre contemplant com el foc crema.¹⁰⁴

Per altra banda, podem veure paral·lelismes amb la seva història i en com parlen del creixement personal.

Wings Short Films

A *Wings* cada membre té una cançó individual que es correspon amb el curtmetratge amb el mateix nom. Tant les lletres de les cançons com els vídeos tenen una relació directa amb el BU. Alhora, a la lletra cadascú expressa la seva pròpia veu. Jungkook, el més petit, a

¹⁰³ BTS (2018): Fake Love [cançó]. Dins *Love Yourself: Tear*, Big Hit Entertainment.

¹⁰⁴ Veure annex 33

“Begin” dona les gràcies als seus companys per haver-lo “criat” durant els darrers anys i haver-lo ajudat a créixer (Jungkook va entrar al projecte de Bangtan quan tenia 13 anys). Jimin va escriure “Lie” pensant en el seu “jo” d’uns anys enrere, que mentia molt. Parla del conflicte interior que provoca enganyar-se a un mateix i mentir als altres. V és l’únic que va escriure una cançó que parlava del drama familiar del seu personatge a l’Univers BTS, “Stigma”, enlloc de parlar d’alguna experiència seva com a Taehyung. A “First Love” Suga parla del seu primer amor, un piano marró (i la seva música). És una cançó molt personal per a ell. “Reflection” és una mirada introspectiva de RM, on parla d’algunes inseguretats i pors seves i finalment expressa el desig de poder estimar-se a si mateix. A “Mama” J-Hope li agraeix a sa mare el suport incondicional i els sacrificis que ha fet per ell. Per últim, Jin parla d’un noi solitari que es vol valer per si mateix.

Em sembla molt sorprenent con aconsegueixen tenir unes lletres que parlen d’ells mateixos i alhora parlen d’un personatge fictici, a sobre lligant-les tan bé amb tot el que passa als vídeos del BU.

Un detall important a mencionar és que a l’inici de cada curtmetratge (i just després del pont en el cas de Blood Sweat and Tears) RM llegeix un fragment del llibre de Demian que es correspon al missatge de la cançó.

Apartat visual

Aquest àlbum té una estètica elegant, sensual, culta, temptadora, fosca i luxosa. Un clar exemple n’és el videoclip de “Blood Sweat and Tears”¹⁰⁵. Ho veiem a la roba, les joies, els espais (que semblen cambres d’un palau) i les obres d’art que es troben per tot el videoclip... Al videoclip es fa tota mena de referències a la temptació i als vicis. Per exemple, es veu a RM beure una substància dubtosa o treure una enorme bafarada de fum de la boca. La sensualitat és un altre dels elements principals, ja sigui per la indumentària, les expressions facials i els gestos dels nois o l’expressiva coreografia.

Al *photoshoot* es segueix la mateixa estètica, però en les fotos individuals trobem elements que fan referència a cadascun dels personatges, el que representen i a *Demian*. Per exemple, al de Jimin¹⁰⁶ veiem tot de pomes vermelles que representen la temptació. Al de Jungkook amb RM¹⁰⁷ trobem l’ocell del que es parla a *Demian* i que també veiem referenciat

¹⁰⁵ Veure annex 34

¹⁰⁶ Veure annex 35

¹⁰⁷ Veure annex 36

al videoclip de “Blood Sweat and Tears”. Al de J-Hope¹⁰⁸ veiem de fons un quadre amb una mare i la seva criatura, que apareix també en alguns *shortfilms* i fa referència a la seva cançó individual “Mama” i a la figura de Frau Eva a *Demian*. Al de V¹⁰⁹ trobem la següent frase en alemany: “Man muss noch Chaos in sich haben, um einen tanzendem Stern gebaren zu können”. Aquesta vol dir “Has de tenir caos dins teu per donar a llum una estrella ballarina”. És una cita molt famosa de Friedrich Wilhelm Nietzsche, un filòsof mencionat a *Demian* i referent per al seu autor.

La caràtula de l'àlbum¹¹⁰ trenca amb el color i la jovialitat les de la trilogia *HYYH*, ja que és només en blanc i negre. Mostra la seriositat de l'àlbum.

Altres cançons

L'àlbum *Wings* també té algunes pistes que no formen part de la història o el concepte general. Per exemple, és el cas de “2! 3!”, que és la primera cançó de BTS oficial dedicada a ARMY. Hi diuen que vindran temps millors i que s'ha de conservar l'esperança. “Interlude: Wings” també s'ha convertit en una de les preferides d'ARMY per la lletra.

3.4. LA RESTA DE LA DISCOGRAFIA¹¹¹

El 13 de febrer de 2017 va sortir *You Never Walk Alone*, la versió estesa de *Wings* que completa la història que no es va poder acabar d'explicar a *Wings*. Conté tres cançons noves: “Not Today”, “A Supplementary Story: You Never Walk Alone” i “Spring Day”, el tema principal.

El 18 de setembre de 2017 va sortir *Love Yourself: Her*, el primer àlbum d'una trilogia que treballa el camí cap a l'amor propi. Els àlbums que completen aquest trilogia són *Love Yourself: Tear* i *Love Yourself: Answer*, llançats el 18 de maig i el 26 d'agost de 2018, respectivament.

La trilogia *Love Yourself* dona pas als àlbums *Map Of The Soul: Persona*, llançat el 12 d'abril de 2019, i *Map Of The Soul: 7*, llançat el 21 de febrer de 2020. En aquesta era s'aprofundeix

¹⁰⁸ Veure annex 37

¹⁰⁹ Veure annex 38

¹¹⁰ Veure annex 39

¹¹¹ Veure annex 40

en l'autoconeixement de les diferents parts d'un mateix de la mà de Carl Jung i el seu treball sobre el mapa de l'ànima humana.

Qualsevol planificació es va veure frustrada l'any 2020 amb l'inici de la pandèmia. El 20 de novembre del mateix any BTS va treure *BE*, un àlbum bastant personal i minimalista en el que els membres expressaven com s'havien sentit durant el confinament i donaven un missatge d'esperança. És un àlbum completament centrat en aportar una mica d'alegria i esperança a la gent, pensant especialment en ARMY. D'aquí va néixer "Dynamite", l'última cançó inclosa a l'àlbum i la que va tenir un impacte mundial enorme, especialment als Estats Units. És la seva primera cançó completament en anglès.

El 2021 BTS va llançar dues cançons més que també eren totalment en anglès i es van fer sense més rerefons que animar el públic, "Butter" i "Permission To Dance", que van quedar recollides en el CD senzill *Butter*.

Finalment, el 10 de juny de 2022 BTS va llançar l'àlbum *Proof*, una antologia que repassa els 9 anys des del seu debut i marca la pausa temporal del grup per centrar-se en projectes individuals i també complir el servei militar obligatori sud-coreà. Com va explicar HYBE Entertainment en un comunicat oficial, la idea és que BTS es torni a reunir com a grup cap a l'any 2025. El tema principal, "Yet To Come", és molt més que la seva última cançó en una temporada, és la promesa que queda molt més per venir per a BTS.

You and I, best moment is yet to come.

4. CONCLUSIONS

Després d'haver treballat amb profunditat la proposta artística de BTS (específicament durant els seus primers anys de carrera) m'he adonat del sorprenent nivell de complexitat que té, sobretot l'àlbum *Wings* i el Bangtan Univers. És molt destacable com barreja literatura, psicologia, filosofia i art.

La discografia de BTS segueix una coherència narrativa i es nota que els conceptes de BTS no són triats a l'atzar ni segons les tendències del moment. El seu treball té molta relació amb el moment de la vida en el que es troben els nois i la seva evolució és completament orgànica, perquè a mesura que els integrants creixen, els conceptes i els temes ho fan amb ells. L'era escolar seria com la preadolescència o l'adolescència (una etapa de rebel·lia i recerca de la felicitat, l'amor i els somnis propis), l'era HYYH seria la joventut de camí a l'adulthood (on ja hi ha certa introspecció i fan equilibris entre la seva cara més feliç i les ombres que comencen a percebre) i *Wings* seria l'arribada a l'edat adulta (on es veuen consumits per les temptacions i les ombres del "món fosc" que exploren, de la mà d'Hermann Hesse). Per altra banda, hem vist un tastet dels àlbums següents i hem pogut observar que a *Love Yourself* es treballen l'amor propi i l'acceptació d'un mateix i a *Map Of The Soul*, l'autoconeixement (de la mà de Carl Jung). Considero que amb aquests temes es continua el camí de creixement personal que s'ha anat veient fins llavors al treball discogràfic de BTS. *BE* i *Butter* són diferents perquè van venir marcats per la pandèmia i es van fer amb la intenció d'alegrar la gent i donar un missatge de recolzament i esperança. *Proof* tampoc podia seguir la línia narrativa que es desenvolupa fins a *Map Of The Soul* perquè és un àlbum antològic.

Per tant, podem concloure que l'evolució artística de BTS sí és orgànica i justificable.

Fent el treball, m'he topat amb dos problemes. Per començar, m'ha costat una barbaritat delimitar el treball, perquè hi havia moltes coses interessants per explicar i fins i tot un cop ja l'havia delimitat em va caldre reduir-lo encara més perquè era inviable analitzar tantes coses. També hi ha hagut diverses ocasions en les que em trobava inundada per un excés d'informació que m'ha fet patir bastant. L'altra complicació que he tingut és que una bona part de les fonts d'informació careixen de formalitat i de les dades necessàries per poder referenciar-les correctament.

5. ANNEX

Document 1: Fotografia de BTS

A dalt, d'esquerra a dreta: V, J-Hope, Jungkook
A baix, d'esquerra a dreta: RM, Jin, Suga, Jimin

Document 2: Fotografia del grup Seo Taiji and Boys

D'esquerra a dreta: Yang Hyunsuk, Seo Taiji, Lee Juno

Document 3: Fotografia de Bang PD

Document 4: Fotografia de BTS durant els seus dies de *trainees*

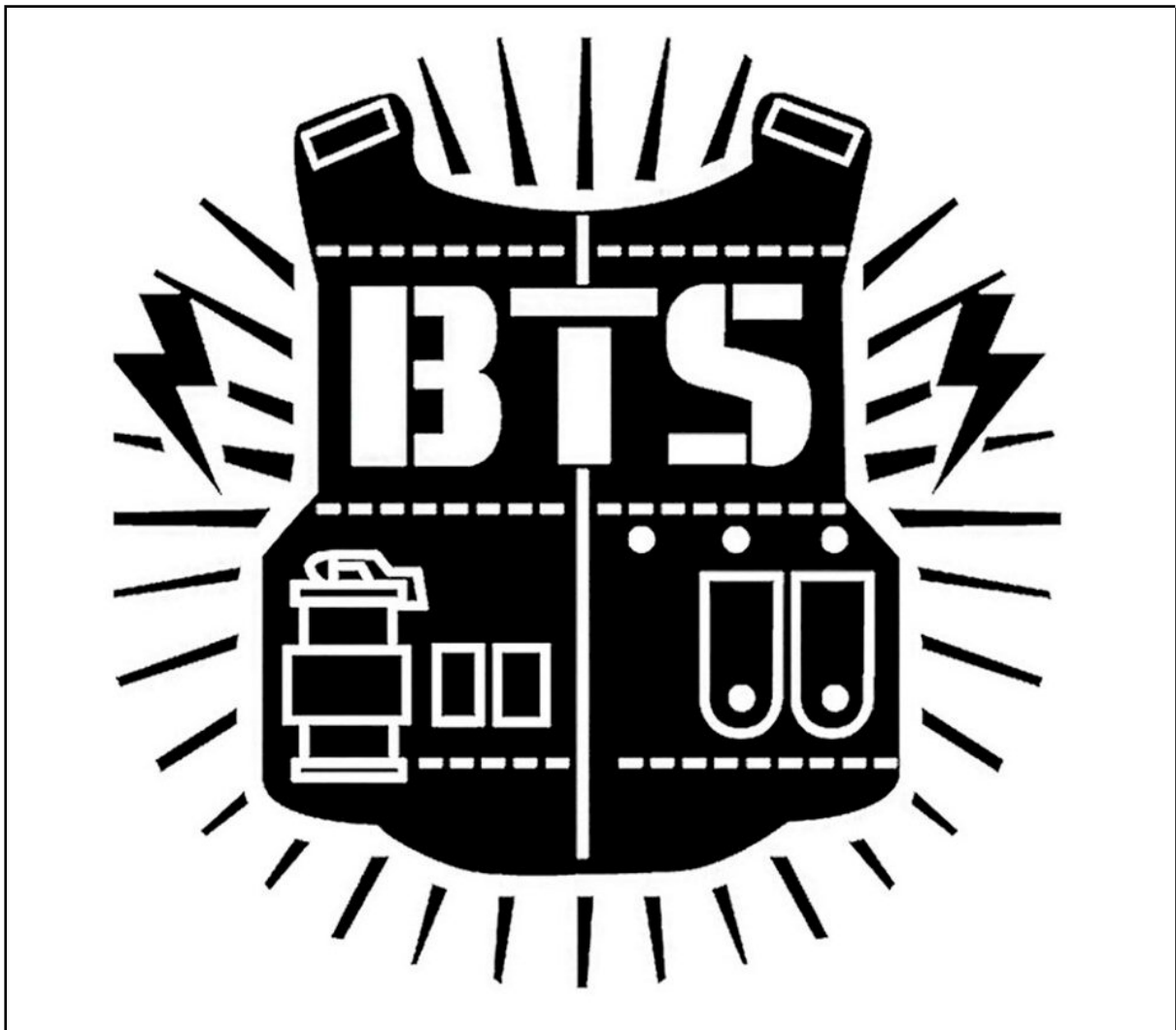

Document 5: Fragment de la resposta de Suga sobre l'èxit del grup en una entrevista a la plataforma en línia Naver traduïda a l'anglès.

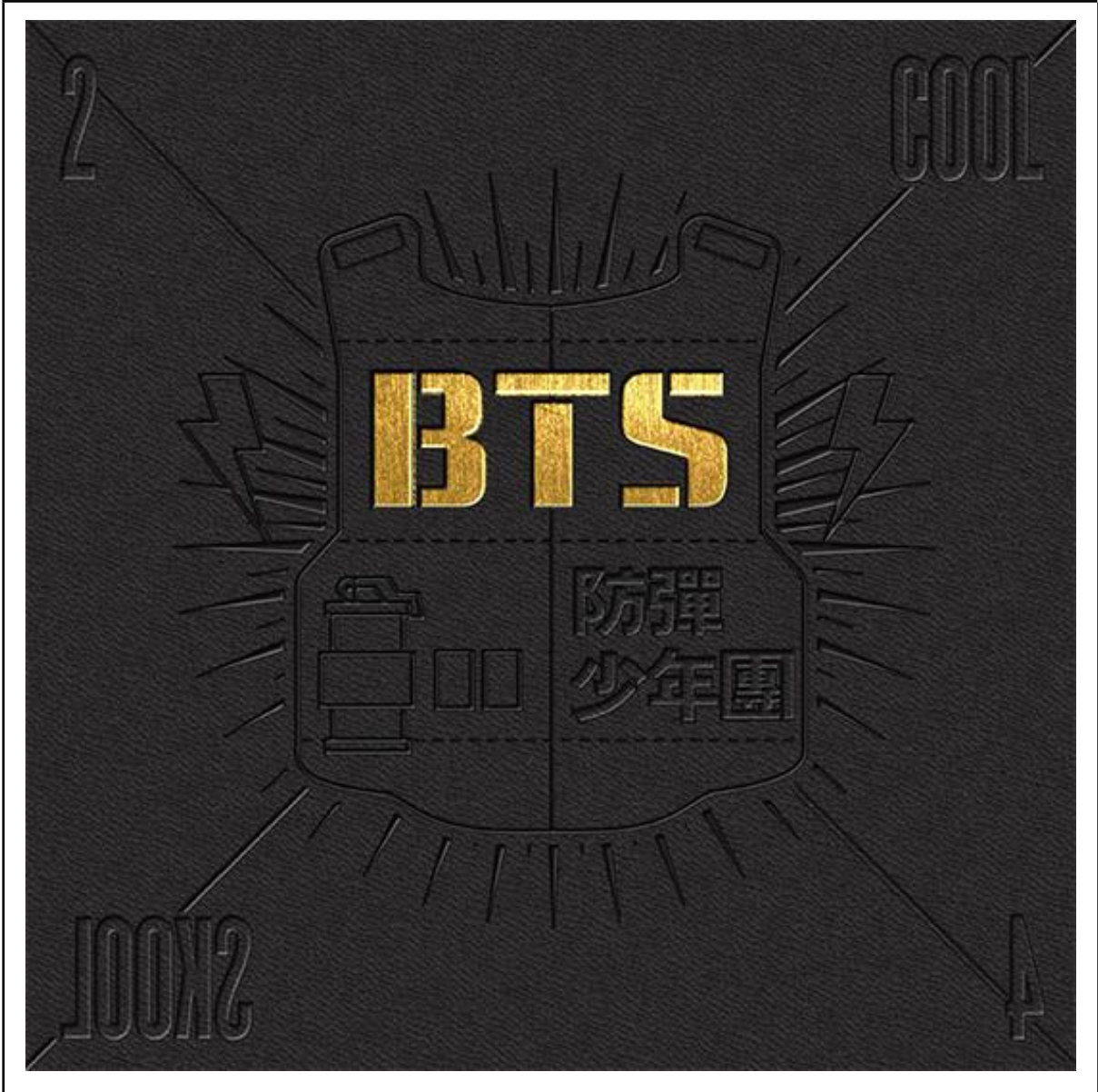
"I thought about it a lot because I myself was curious. It's hard to summarize into one thing. But I think it all started from a story that needed to be told but was never told. It's the beginning of a year, and I had a lot of thoughts to myself, so I started thinking back on how I did music before. From the very beginning, Bang PD-nim was like that. Sitting in a small studio, 'What do you want to talk about? Think about what the theme of this beat should be.' We then began by thinking 'Respect your taste' and 'Why is there no one talking about school and society'. It's a pity that people who analyze our success attribute our success to social media only. Kim Saeng-min sunbaenim, who was the MC of our fan meeting, complemented us in a podcast saying that we can't be beaten because we are good and we try hard. I could see that he really felt what we did. And it was heartwarming to realize that it took 5 years."

[180128 \[Exclusive Interview\] BTS "Behind our success is sincerity and ability, not social media" : r/bangtan](https://www.reddit.com/r/bangtan/comments/180128/exclusive_interview_bts_behind_our_success_is_sincerity_and_ability_not_social_media/)

Document 6: Logo inicial de BTS

Document 7: Caràtula de l'àlbum *2 Cool 4 Skool*

Document 8: Fotografia grupal del *photoshoot* de 2 Cool 4 Skool

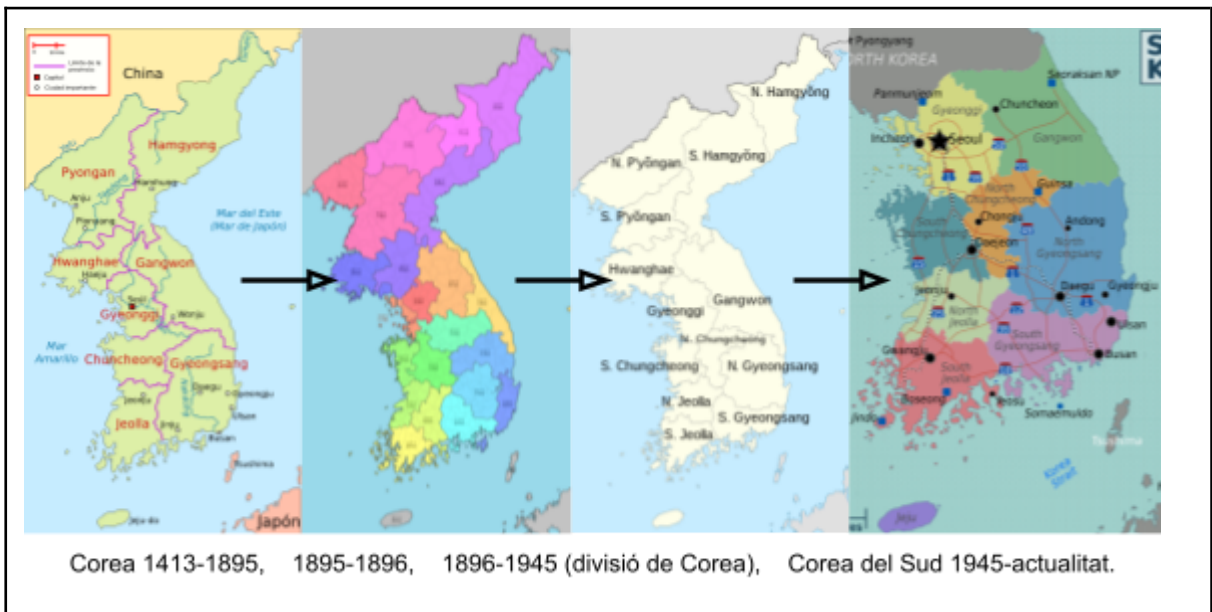

Document 9: Diversos fotogrames del videoclip de “No More Dream” (2013)

Document 10: Evolució territorial de Corea

Document 11: Caràtula de *O!RUL8,2?*

Document 12: Fotografia grupal del *photoshoot* de *O!RUL8,2?*

Document 13: Caràtula de *Skool Luv Affair*

Document 14: Fotografia grupal del *photoshoot* de *Skool Luv Affair*

Document 15: Fotogrames del videoclip de "Boy In Luv" (2014)

Document 16: Fotogrames del videoclip de "Just One Day (2014)"

Document 17: Fotografia de BTS

Document 18: Caràtula de l'àlbum *Dark & Wild*

Document 19: Fotogrames del videoclip de "Intro: What Am I To You?" (2014) que mostren la seva evolució

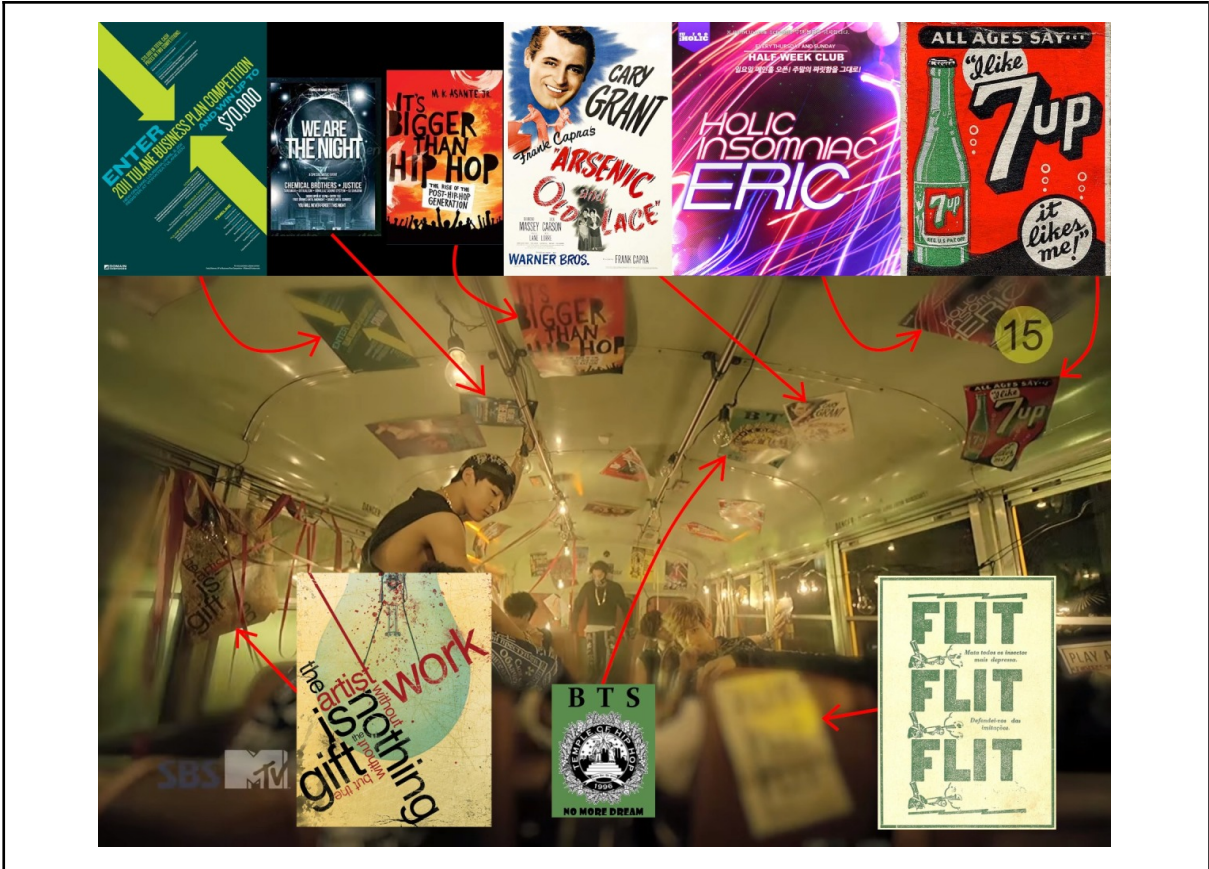
Document 20: Fotograma del videoclip de "Danger" (2014).

Document 21: Fotograma del videoclip de “War Of Hormone” (2014)

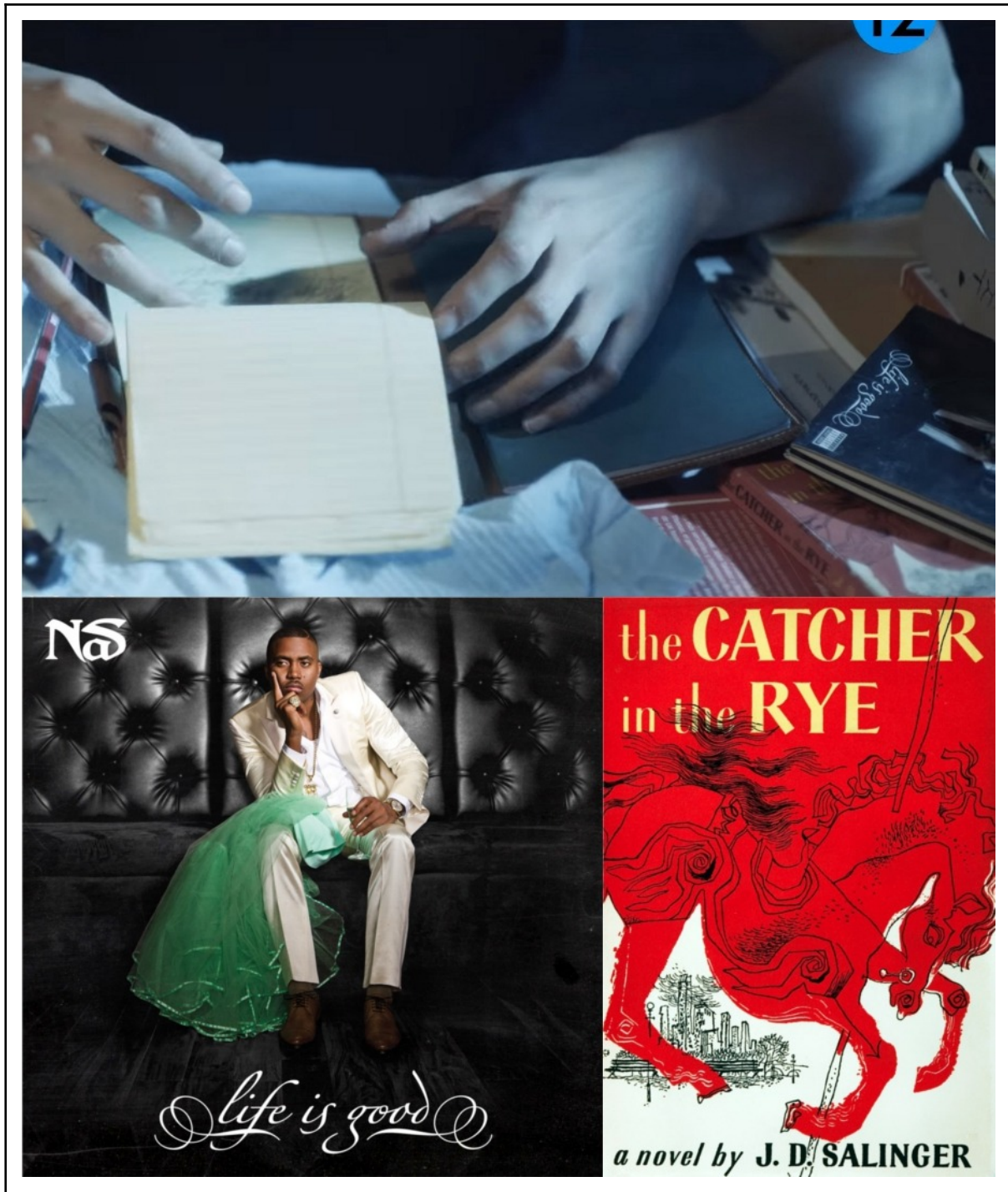
Document 22: S'evidencien algunes de les referències que podem apreciar al videoclip de “No More Dream”. Extret de la publicació en línia Little details in “No More Dream” MV (anònim) (11/9/2016).

Document 23: S'evidencien algunes de les referències que podem apreciar al video pujat pel canal BangtanTV que mostra el darrere de càmeres del videoclip de "Boy In Luv". Extret de la publicació en línia *Little details in "상남자 (Boy In Luv)" MV* (anònim) (18/9/2016).

Document 24: S'evidencien algunes de les referències que podem apreciar al videoclip de "Danger". Extret de la publicació en línia *Little details in the "Danger" MV* (anònim) (19/9/2016).

Document 25: Imatges que @bts_bighit va publicar a *Twitter* el 19/4/2015 en aquests dos tuits:

https://twitter.com/bts_bighit/status/589806188872642561

https://twitter.com/bts_bighit/status/589805591473717248

Document 26: Connexió visual de les quatre caràtules dels àlbums dels dos primers àlbums de HYYH.

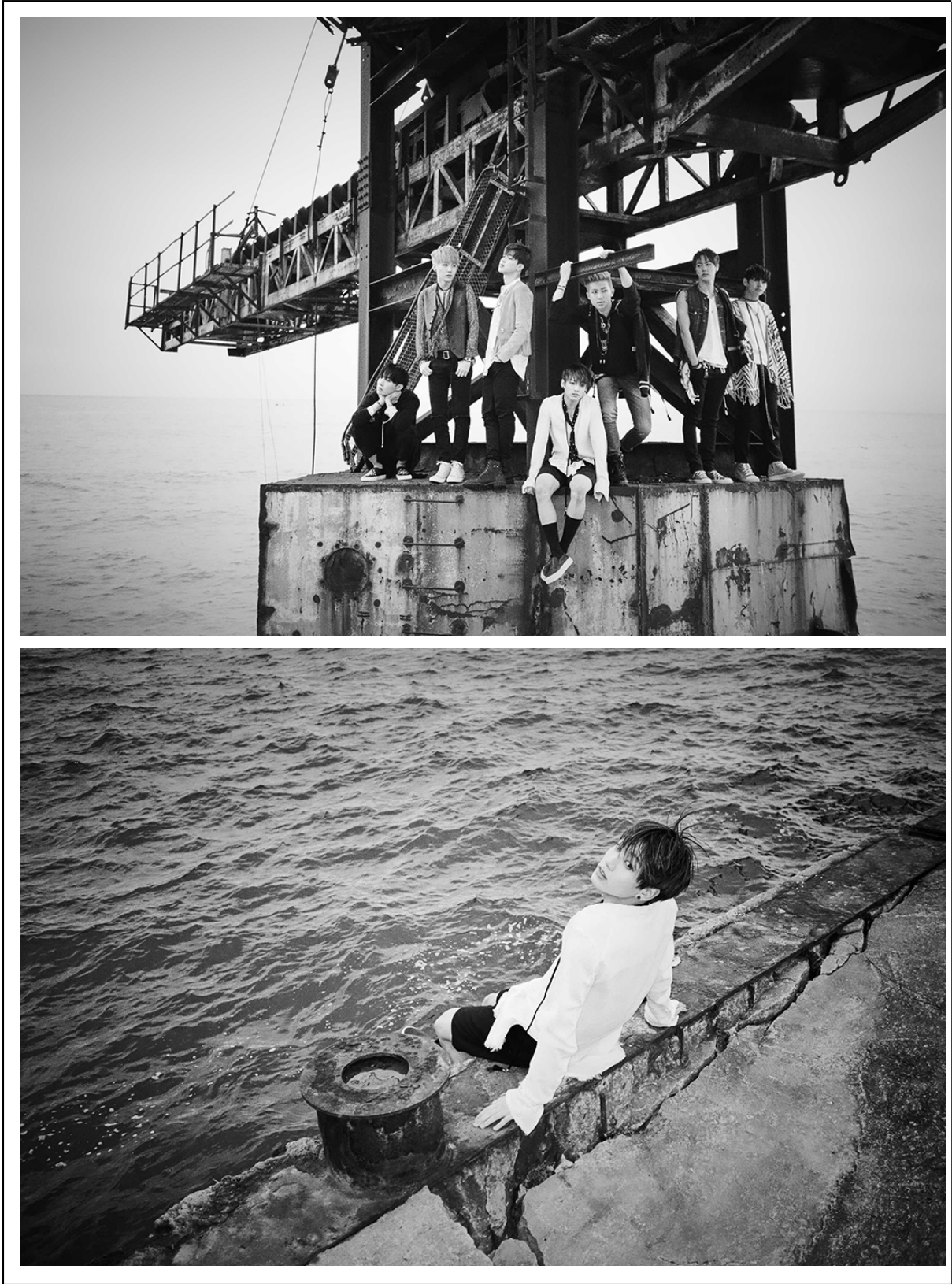
Document 27: Caràtula de la versió diürna de l'àlbum *HYYH: Young Forever*

Document 28: Caràtula de la versió nocturna de l'àlbum *HYYH: Young Forever*

Document 29: Algunes de les imatges del *photoshoot* de *HYYH 1* "Daydream"

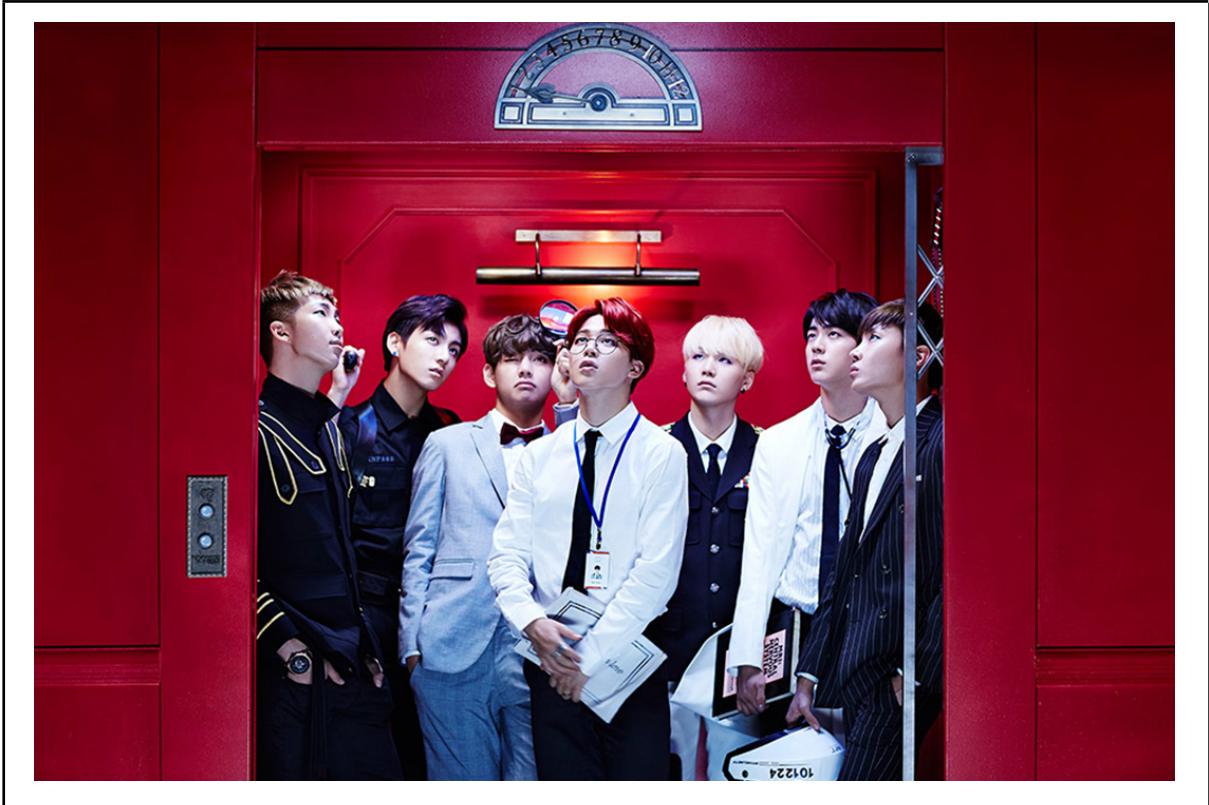

Document 30: Algunes de les imatges del *photoshoot* de HYYH 1 "Anxiety"

Document 31: Imatge del *photoshoot* de *HYYH 1* “Dope”

Document 32: Imatge de *BTS* al backstage de *KBS Music Bank* l'any 2015, on es veu *RM* llegint *Demian* de *Herman Hesse*

Document 33: Fotograma del videoclip de “Fake Love” (2018), que té unes similituds enormes amb una escena i un personatge del llibre *Demian*, d’Hermann Hesse.

Document 34: Fotogrames del videoclip de “Blood Sweat and Tears” (2016).

Document 35: Imatge individual de Jimin al *photoshoot* de *Wings*.

Document 36: Imatge individual de Jungkook amb RM al *photoshoot* de *Wings*.

Document 37: Imatge individual de J-Hope al *photoshoot* de *Wings*.

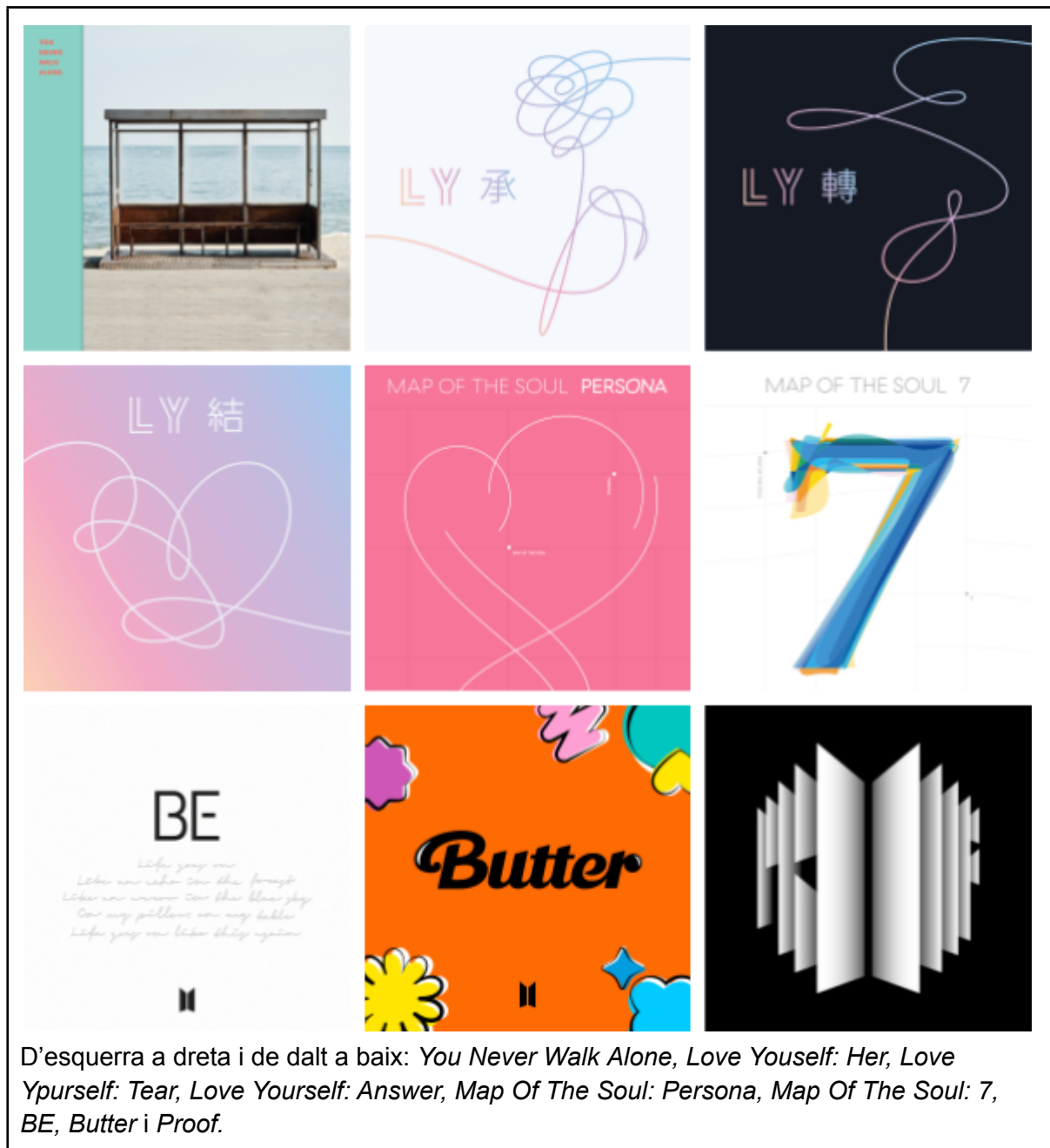
Document 38: Imatge individual de V al *photoshoot* de *Wings*.

Document 39: Caràtula de l'àlbum *Wings*.

Document 40: imatges de les caràtules de la resta d'àlbums de BTS

6. BIBLIOGRAFIA

Adriana Agudo Vicci, 1/10/2021, consultat per darrera vegada el 10/10/2022. "C-Drama, J-Drama, K-Drama... ¿De qué estamos hablando? - Grupocieg"

<https://grupocieg.org/c-drama-j-drama-k-drama-de-que-estamos-hablando/>

Alvarez, Gabriel, 6/12/2011, consultat per darrera vegada el 10/9/2022. "The 50 Greatest Hip-Hop Skits"

<https://www.complex.com/music/2011/12/the-50-greatest-hip-hop-skits/>

Alvin Everse Schutmaat Preuss (Alvinsch) i Danna Alquati, 14/3/2019, consultat per darrera vegada el 26/10/2022. "BTS es para intelectuales (ft. Danna Alquati) #1"

<https://www.youtube.com/watch?v=zxmU0u3tR1Q>

Amira (anònim), 31/12/2013 (actualitzat el 2/1/2014), consultat per darrera vegada el 12/8/2022. "Las 15 mejores canciones del 2013 (kpop)"

<https://conkdecorea.wordpress.com/2013/12/31/las-15-mejores-canciones-del-2013/>

Anònim, sense data de publicació, consultada per última vegada el 22/9/2022. "O!RUL8,2? | BTS Wiki"

https://bangtan.fandom.com/es/wiki/O!RUL8,2%3F#cite_note-2

Anònim, 25/1/2016, consultat per darrera vegada el 11/9/2022. "Luces y sombras del sistema educativo surcoreano" - Otras voces en educación

<https://otrasvoceseneducacion.org/archivos/450>

Anònim, 19/8/2019, consultat per darrera vegada el 9/10/2022. "Behind the screen of Bangtan: The hip-hop culture"

<https://behind-the-screen-of-bangtan.tumblr.com/post/187099917900/the-hip-hop-culture-bangtan-has-always-been>

Anònim, 28/5/2019, consultat per darrera vegada el 12/8/2022. "Behind the screen of Bangtan: BTS' relationship with their haters and with their fans"

<https://behind-the-screen-of-bangtan.tumblr.com/post/185180735815/bts-relationship-with-their-haters-and-with-their>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 13/8/2022. “BTS | K-pop Wiki | Fandom”

<https://kpop.fandom.com/es/wiki/BTS#Miembros>

Anònim, 2/7/2021, consultat per darrera vegada el 13/8/2022. “¿Quién será el nuevo CEO de HYBE?: Bang PD deja cargo ejecutivo en agencia de BTS”

<https://larepublica.pe/cultura-asiatica/2021/07/01/quien-es-el-nuevo-ceo-de-hybe-bang-pd-re-nuncia-a-cargo-ejecutivo-en-agencia-de-bts/>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 20/9/2022. “Bang PD”

https://bangtan.fandom.com/es/wiki/Bang_PD

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 19/8/2022. “Música de Big Hit”

https://hmong.es/wiki/Big_Hit_Music

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 27/10/2022. “BTS”

<https://bangtan.fandom.com/es/wiki/BTS>

Anònim, 28/1/2018, consultat per darrera vegada el 23/8/2022. [단독 인터뷰] 방탄소년단 "성공 비결은 SNS 아닌 진심+실력" (entrevista via Naver original, en coreà)

<https://entertain.naver.com/read?oid=001&aid=0009841719>

Anònim, 20/11/2016, consultat per darrera vegada el 23/8/2022. “[ENTREVISTA] 17/11/16 – Bang Shi Hyuk habla con sinceridad sobre BTS”

<https://bangtanboysspain.wordpress.com/2016/11/20/noticia-171116-bang-shi-hyuk-habla-con-sinceridad-sobre-bts/>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 26/10/2022. “BTS DISCOGRAPHY | Posts in Mixtape”

<https://www.usbtsarmy.com/discography/category/Mixtape>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 2/9/2022. “Historia del Kpop: Aquí te explicamos las 4 generaciones”

<https://kpoplat.com/2020/06/14/historia-del-kpop-aqui-te-explicamos-las-4-generaciones/>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 5/9/2022. “Skit: On the start line”

https://bangtan.fandom.com/es/wiki/Skit:_On_the_Start_Line#Espa%C3%B1ol

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 9/9/2022. “Mixtape VS Álbum: ¿Que es más importante para los aspirantes a artista de Hip-Hop?”

<https://promocionmusical.es/mixtape-vs-album-que-es-mas-importante-para-los-aspirantes-a-artista-de-hip-hop/>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 10/9/2022. “No More Dream' de BTS”

<https://spa.coatcolours.com/no-more-dream-bts>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 12/9/2022. “BTS Logo and the History of the Band”

<https://blog.logomyway.com/bts-logo/>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 12/9/2022. “Intro: O!RUL8,2?”

<https://www.letras.com/bangtan-boys/intro-orul82/traduccion.html>

Anònim, 8/6/2022, consultat per darrera vegada el 13/9/2022. “No more dream' de BTS: la poderosa historia detrás de su canción debut”

<https://www.infobae.com/america/peru/2022/06/08/no-more-dream-de-bts-la-poderosa-historia-detras-de-su-cancion-debut/>

Anònim, 14/9/2020, consultat per darrera vegada el 14/9/2022. “BTS habla sobre sus mayores influencias musicales, pasatiempos actuales y más”

<https://www.soompi.com/es/article/481115wpp/bts-habla-sobre-sus-mayores-influencias-musicales-pasatiempos-actuales-y-mas>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 14/9/2022. “Maknae”

<https://musicidol.fandom.com/es/wiki/Maknae>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 14/9/2022. “Yankie”

<https://drama.fandom.com/es/wiki/Yankie>

Anònim, 16/08/2021, consultat per darrera vegada el 14/9/2022. “BTS: las agrupaciones y cantantes que influenciaron al grupo surcoreano”

<https://mag.elcomercio.pe/fama/bts-que-cantantes-y-agrupaciones-influenciaron-en-el-grupo-surcoreano-k-pop-celebs-nnda-nnlt-noticia/>

Anònim, 28/1/2020, consultat per darrera vegada el 15/9/2022. “12 B.A.P Lyrics That Never Fail To Inspire Us”

<https://www.soompi.com/article/1378018wpp/12-b-a-p-lyrics-that-never-fail-to-inspire-us>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 20/9/2022. “Let's Disco (1978, Vinyl) - Discogs”

<https://www.discogs.com/es/release/2759781-Various-Lets-Disco>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 25/10/2022. “BTS - Samples, Covers and Remixes | WhoSampled”

<https://www.whosampled.com/BTS/>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 20/9/2022. “Epik High's 'Go' sample of K-Tel's 'Touch Steps / Two Beat Turn / Freestyle Routine' | WhoSampled”

<https://www.whosampled.com/sample/820428/Epik-High-Go-K-Tel-Touch-Steps-Two-Beat-Turn-Freestyle-Routine/>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 13/9/2022. “BTS' 'Intro: 2 Cool 4 Skool' sample of K-Tel's 'Touch Steps / Two Beat Turn / Freestyle Routine' | WhoSampled”

<https://www.whosampled.com/sample/737335/BTS-Intro%3A-2-Cool-4-Skool-K-Tel-Touch-Steps-Two-Beat-Turn-Freestyle-Routine/>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 22/9/2022. “Extended play - Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure”

https://ca.wikipedia.org/wiki/Extended_play

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 3/10/2022. “Danger (Traducción al Español) – BTS | Genius Lyrics”

<https://genius.com/Genius-traduccion-al-espanol-bts-danger-traduccion-al-espanol-lyrics>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 8/10/2022. “Ocho antiguas provincias de Corea - Wikipedia, la enciclopedia libre”

https://es.wikipedia.org/wiki/Ocho_antiguas_provincias_de_Corea

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 8/10/2022. “Organización territorial de Corea del Sur - Wikipedia, la enciclopedia libre”

https://es.wikipedia.org/wiki/Organizaci%C3%B3n_territorial_de_Corea_del_Sur

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 25/10/2022. “mini-borahae — Entendiendo los fundamentos de BTS en el hip-hop”

<https://mini-borahae.tumblr.com/post/637547869671424000/entendiendo-los-fundamentos-de-bts-en-el-hip-hop>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 9/10/2022. “The Most Beautiful Moment in Life, Part 1 - Wikipedia, la enciclopedia libre”

https://es.wikipedia.org/wiki/The_Most_Beautiful_Moment_in_Life,_Part_1

Anònim, 26/9/2021, consultat per última vegada el 16/10/2022. “BTS Namjoon habla de controversia de misoginia por War of hormone y letras de canciones | Cultura Asiática | La República”

<https://larepublica.pe/cultura-asiatica/2021/09/25/bts-namjoon-habla-de-controversia-de-misoginia-por-war-of-hormone-y-letras-de-canciones/>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 22/10/2022. “Hip hop coreano CaracteristicasyHistoria”

<https://hmong.es/wiki/K-rap>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 10/10/2022. “Pdogg - Wikipedia, la enciclopedia libre”

<https://es.wikipedia.org/wiki/Pdogg>

Anònim, sense data de publicació, consultat per última vegada el 16/10/2022. “Intro: 화양연화 (The Most Beautiful Moment In Life) (Traducción al Español) – BTS | Genius Lyrics”

<https://genius.com/Genius-traduccion-al-espanol-bts-intro-the-most-beautiful-moment-in-life-traducion-al-espanol-lyrics>

Anònim, 12/7/2022, consultat per darrera vegada el 17/10/2022. “psy: 'Gangnam Style' impact: South Korea's biggest cultural export endures a decade after it broke the internet - The Economic Times”

<https://economictimes.indiatimes.com/magazines/panache/gangnam-style-impact-south-korea-as-biggest-cultural-export-endures-a-decade-after-it-broke-the-internet/articleshow/92816926.cms>

Anònim, sense data de publicació, consultat per última vegada el 18/10/2022. “Intro: What Am I to You? (English Translation) – BTS | Genius Lyrics”

<https://genius.com/Genius-english-translations-bts-intro-what-am-i-to-you-english-translation-lyrics>

Anònim, 10/9/2022, consultat per darrera vegada el 18/10/2022. “Significado de "Fire" de BTS - Letras y significados - Análisis lírico de las canciones y poemas que siempre escuchamos”

<https://letrasignificados.com/significado-de-fire-de-bts/>

Anònim, 7/6/2018, consultat per últim cop el 18/10/2022. “BTS (Bangtan Boys) - Letra de Intro: Never Mind + traducción al Español”

<https://lyricstranslate.com/es/bts-intro-never-mind-intro-nevermind.html>

Anònim, 19/4/2016, consultata per darrera vegada el 19/10/2022. “[LETRA] Letra en español de ‘Young Forever’ | BTS Spain”

<https://bangtanboysspain.wordpress.com/2016/04/19/letra-letra-en-espanol-de-young-forever/>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 20/10/2022. “Significado de Underground (Qué es, Concepto y Definición)”

<https://www.significados.com/underground/>

Anònim, 6/10/2021, consultat per última vegada el 24/10/2022. “UNICEF y la banda coreana BTS celebran cuatro años de la exitosa campaña Love myself para promocionar la autoestima de los niños | Noticias ONU”

<https://news.un.org/es/story/2021/10/1497932>

Anònim, 16/6/2021, consultat per última vegada el 24/20/2022. “Conoce los fandom musicales más poderosos del mundo”

<https://www.publimetro.com.mx/mx/entretenimiento/2021/06/16/conoce-los-fandom-musicales-mas-poderosos-del-mundo.html>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 24/10/2022. “INTRO : Never Mind (English Translation) – BTS | Genius Lyrics”

<https://genius.com/Genius-english-translations-bts-intro-never-mind-english-translation-lyrics>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrega vegada el 25/10/2022. “花樣年華 THE NOTES 1 | BTS Wiki”

https://bts.fandom.com/wiki/The_Most_Beautiful_Moment_in_Life:_The_Notes_1

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 8/10/2022. “BTS - Estilo, Historia, Etimología | KripKit”

<https://kripkit.com/bts/>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada en 26/10/2022. “Cypher | Wiki Rap”

<https://rap.fandom.com/es/wiki/Cypher>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 25/10/2022. “Hip hop skit - Wikipedia”

https://en.wikipedia.org/wiki/Hip_hop_skit

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 26/10/2022. “Behind The Screen — Autobiographic references in BTS discography”

<https://behind-the-screen-of-bangtan.tumblr.com/post/185058113470/autobiographic-references-in-bts-discography>

Anònim, 21/7/2021, consultat per darrera vegada el 26/10/2022. “BTS designados como enviados presidenciales especiales para Corea del Sur + Asistirán a la Asamblea General de la ONU en Nueva York | Soompi”

<https://www.soompi.com/es/article/502691wpp/bts-designados-como-enviados-presidenciales-especiales-para-corea-del-sur-asistiran-a-la-asamblea-general-de-la-onu-en-nueva-york>

Anònim, 24/7/2020, consultat per darrera vegada el 26/10/2022. “BTS Universe Story, el nuevo videojuego del grupo, llegará pronto | La Verdad Noticias”

<https://laverdadnoticias.com/espectaculos/BTS-Universe-Story-el-nuevo-videojuego-del-grupo-llegara-pronto-20200724-0190.html>

Anònim, 25/6/2020, consultat per darrera vegada el 25/10/2022. “The Most Beautiful Moment in Life #1 Review”

<https://ageekgirlsguide.com/2020/06/25/the-most-beautiful-moment-in-life-1-review/>

Anònim, 7/9/2017, consultat per darrera vegada el 25/10/2022. “TEORÍAS BTS: PRIMERA PARTE 'HYH' - NORAE MAGAZINE”

<http://www.noraemagazine.com/2017/09/07/teorias-bts-primera-parte-hyh/>

Anònim, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 26/10/2022. “Intro: Boy Meets Evil (English Translation) – BTS | Genius Lyrics”

<https://genius.com/Genius-english-translations-bts-intro-boy-meets-evil-english-translation-lyrics>

Anònim, 27/10/2014, consultat per darrera vegada el 9/10/2022. “BTS Wage a ‘War of Hormone’ – Seoulbeats”

<https://seoulbeats.com/2014/10/bts-wage-war-hormone/>

Anònim, 15/9/2022, consultat per darrera vegada el 4/10/2022. “Traducción de la letra de 호르몬 전쟁 de BTS al español | Musixmatch”

<https://www.musixmatch.com/es/letras/BTS/War-of-Hormone/traduccion/espanol>

Anònim (programa televisiu coreà Pops in Seoul, de la cadena Arirang TV, penjat al canal de YouTube ARIRANG K-POP), 10/9/2014, consultat per darrera vegada el 25/10/2022. “Pops in Seoul - BTS(방탄소년단) _ Danger - Interview”

<https://www.youtube.com/watch?v=ivVNkpusSNA&t=136s>

Anònim (usuari d'Amino), 12/2/2017, consultat per darrera vegada el 9/10/2022. “Undervalued BTS Tracks - Intros, Skits, Interludes, and Outros”

https://aminoapps.com/c/btsarmy/page/blog/undervalued-bts-tracks-intros-skits-interludes-and-outros/pXwZ_DX1IQuP0eMrx3mQvvErp5RGD5knGP

Anònim (usuari d'Amino), 14/4/2017, consultat per darrera vegada el 23/8/2022. “『BTS: Cómo se unieron a Big Hit』”

https://aminoapps.com/c/a-r-m-ys-forever/page/blog/bts-como-se-unieron-a-big-hit/Yjeo_p5eubue12Rk2gd74kql1mbPKzNqpgJ

Anònim (usuari d'Amino), 19/4/2021, consultat per darrera vegada el 20/8/2022. “¿Conoces al creador de BTS?”

https://aminoapps.com/c/a-r-m-ys-forever/page/blog/conoces-al-creador-de-bts/wKPb_xaPso uWbrNeBelajmln870x3NDzJ8n

Anònim (usuari d'Amino), 12/10/2016, consultat per darrera vegada el 23/8/2022. “BTS Naver Interview”

https://aminoapps.com/c/btsarmy/page/blog/bts-naver-interview/z6kg_V6nUxuYvR1135VJDo ax3DVE1kNX418

Anònim (usuari de Facebook), sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 9/10/2022. “HYH on Stage terminando, Namjoon sobre o que significa 花樣年華 (Hwa Yang Yeon Hwa) | By Buguei Kpop | Facebook”

<https://ms-my.facebook.com/bugueikpop/videos/hyyh-on-stage-terminando-namjoon-sobre-o-que-significa-%E8%8A%B1%E6%A8%A3%E5%B9%B4%E8%8F%AF-hwa-yang-yeon-hwa-o-/333156678929199/>

Anònim (usuari de Guinness World Records), 20/12/1012, consultat per darrera vegada el 17/10/2022. “PSY's Gangnam Style becomes first video to be viewed 1 billion times on YouTube | Guinness World Records”

<https://www.guinnessworldrecords.com/news/2012/12/psys-gangnam-style-becomes-first-video-to-be-viewed-1-billion-times-on-youtube-46462>

Anònim (usuari de Reddit), ara fa 5 anys, consultat per darrera vegada el 23/8/2022. “180128 [Exclusive Interview] BTS "Behind our success is sincerity and ability, not social media”

https://www.reddit.com/r/bangtan/comments/7thtn4/180128_exclusive_interview_bts_behind_our_success/

Anònim (usuari anònim de Tumblr [BangBangtan]), 3/3/2020, consultat per darrera vegada el 11/10/2022. “BTS cree que su éxito proviene de la sinceridad y no por las redes sociales.”

<https://bangtan-translations.tumblr.com/post/611545920924942336/bts-cree-que-su-%C3%A9xito-proviene-de-la-sinceridad-y>

Anònim (usuari de Twitter @bngtaneternal), 7/1/2018, consultat per darrera vegada el 19/8/2022. "Twitter: Hilo respecto al crecimiento profesional de bts desde su debut: los obstáculos enfrentados hasta obtener el éxito actual."

<https://twitter.com/bngtaneternal/status/949871071947354112>

Anònim (usuari de Wattpad [Sweetlikeecinnamon]), consultat per darrera vegada el 4/10/2022. "BTS [Traducción] - War For Hormone - Wattpad"

<https://www.wattpad.com/458969494-bts-traducci%C3%B3n-war-for-hormone>

Anònim (usuari de Wikipedia [Al59]), 19/8/2005, consultat per darrera vegada el 20/10/2022. "Cultura underground - Wikipedia, la enciclopedia libre"

https://es.wikipedia.org/wiki/Cultura_underground

Anònim (usuari de Wikipedia [Andrzejbanas]), 8/10/2006, consultat per última vegada 24/10/2022. "Political hip hop - Wikipedia"

https://en.wikipedia.org/wiki/Political_hip_hop#Conscious_hip_hop

Anònim (usuari de Wikipedia [Jeff]), 30/5/2004, consultat per última vegada 22/10/2022. "Korean hip hop - Wikipedia"

https://en.wikipedia.org/wiki/Korean_hip_hop

Anònim (usuari de Wikipedia [Mazic]), 30/3/2012, consultat per darrera vegada el 22/10/2022. "Warrior (B.A.P song) - Wikipedia"

[https://en.wikipedia.org/wiki/Warrior_\(B.A.P_song\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Warrior_(B.A.P_song))

Anònim (usuari de Wikipedia [Nueva era]), 5/9/2007, consultat per darrera vegada el 15/9/2022. "B.A.P"

<https://es.wikipedia.org/wiki/B.A.P>

Anònim (usuari de Wikipedia [Pandadri]), 24/1/2022, consultat per última vegada 24/10/2022. "Impacto cultural y legado de BTS - Wikipedia, la enciclopedia libre"

https://es.wikipedia.org/wiki/Impacto_cultural_y_legado_de_BTS

Anònim (usuari de Wikipedia [Shmphony666]), 2/5/2015, consultat per darrera vegada el 16/10/2022. "Ballena de 52 hercios - Wikipedia, la enciclopedia libre"

https://es.wikipedia.org/wiki/Ballena_de_52_hercios

Anònim (usuari de YouTube [2Angels 02]), 24/3/2016, consultat per darrera vegada el 9/10/2022. “[VIETSUB] HWA YANG YEON HWA ONSTAGE - TALK 1”
<https://www.youtube.com/watch?v=Kyx8nj8bxHo>

Anònim (usuari de YouTube [Amamos la música k-pop]), 5/12/2019, consultat per darrera vegada el 12/8/2022. “Top 100 canciones k-pop del 2012”
https://www.youtube.com/watch?v=23OJA0Waf_k

Anònim (usuari de YouTube [BTS México AL]), 18/4/2015, consultat per darrera vegada el 6/10/2022. “[Sub Español] BTS - Comeback Trailer : 花樣年華 (The Age of Blossoms / La Era del Florecer)”
<https://www.youtube.com/watch?v=O2kpSnb60Mc>

Anònim (usuari de YouTube [DIAL 6137]), 13/1/2019, consultat per darrera vegada el 24/10/2022. “I Need U | BTS (방탄소년단) English Lyrics”
https://www.youtube.com/watch?v=Azy9_HxzYUU

Anònim (usuari de YouTube [DIAL 6137]), 20/1/2019, consultat per darrera vegada el 24/10/2022. “BAEPSAE | BTS (방탄소년단) English Lyrics”
<https://www.youtube.com/watch?v=OI9SF6STuHs>

Anònim (usuari de YouTube [DKDKTV]), 29/5/2020, consultat per darrera vegada el 18/10/2022. “The Most Influential KPOP Artist in History”
<https://www.youtube.com/watch?v=lyWF5nDX22Q>

Anònim (usuari de Youtube [jaebumusic]), 6/3/2018, consultat per darrera vegada el 16/10/2022. “BTS - Run MV [SUB. ESPAÑOL]”
https://www.youtube.com/watch?v=_eH3gcullg4

Anònim (usuari de YouTube [KIM YULL]), 16/8/2021, consultat per última vegada el 23/10/2022. “BTS (방탄소년단) ~ The Most Beautiful moment in life part 2 ~ Album Distribution”
https://www.youtube.com/watch?v=onseib_8liM

Anònim (usuari de YouTube [kookoo1997]), 29/6/2017, consultat per darrera vegada el 24/10/2022. “I Need U - BTS [mv sub. español]”
https://www.youtube.com/watch?v=O_kfgwSxEDQ

Anònim (usuari de YouTube [Kom26 Music]), 13/6/2019, consultat per darrera vegada el 23/10/2022. "WHO SINGS THE MOST?! BTS ~ 2 Cool 4 Skool ~ Album Line Distribution"
<https://www.youtube.com/watch?v=nrP7elirRsY>

Anònim (usuari de YouTube [Kom26 Music]), 5/1/2020, consultat per última vegada el 22/10/2022. "BTS ~ Skool Luv Affair (Including Special Edition) ~ Album Line Distribution"
<https://www.youtube.com/watch?v=pZbH8cOtzAA>

Anònim (usuari de YouTube [Kom26 Music]), 6/9/2020, consultat per última vegada el 22/10/2022. "BTS (방탄소년단) ~ The Most Beautiful Moment In Life Pt.1 (花樣年華 Pt.1) ~ Album Line Distribution"
<https://www.youtube.com/watch?v=Odqdzzyu3g7o>

Anònim (usuari de YouTube [KPOP GRAPH]), 16/9/2020, consultat per última vegada el 22/10/2022. "BTS - DARK & WILD ALBUM LINE DISTRIBUTION"
<https://www.youtube.com/watch?v=G9PKzwCG-jc>

Anònim (usuari de YouTube [KPOP GRAPH]), 15/9/2020, consultat per última vegada el 23/10/2022. "BTS - WINGS / YOU NEVER WALK ALONE ALBUM LINE DISTRIBUTION"
<https://www.youtube.com/watch?v=OhILvEwVyhU>

Anònim (usuari de Youtube [LoveKpopSubs13]), 11/9/2013, consultat per darrera vegada el 22/9/2022. "BTS - N.O MV [English subs + Romanization + Hangul] HD"
<https://www.youtube.com/watch?v=LfJQK1kihHk>

Anònim (usuari de YouTube [marceloser]), 8/6/2020, consultat per darrera vegada el 22/9/2022. "n.o — bts ☆ sub español mv"
<https://www.youtube.com/watch?v=S5xUb8IGWv0>

Anònim (usuari de Youtube [minji the ghost]), 18/11/2020, consultat per darrera vegada el 20/10/2022. "BTS' many genres/styles because 'BE' is here!!" (usuari anònim de YouTube), (18/11/2020), (consultat per darrera vegada el 22/9/2022)
<https://www.youtube.com/watch?v=4tt6h-0iGWo>

Anònim (usuari de YouTube [MISSKISSMELOVE]), 22/8/2021, consultat per darrera vegada el 4/9/2022. "KPOP DEBUT 2013"
https://www.youtube.com/watch?v=vdGT9cBi_s0

Anònim (usuari de YouTube [Mittze]), 19/11/2019, consultat per darrera vegada el 24/8/2022.
“La historia de bts - parte 1 - el origen de todo “PD Bang”
<https://www.youtube.com/watch?v=nKHfqdiqIEU>

Anònim (usuari de YouTube [MKAY POP]), 10/6/2020, consultat per darrera vegada el 21/9/2022. “A Guide to BTS' Discography: 2 Cool 4 Skool (2013)”
<https://www.youtube.com/watch?v=C81VejoMlj0>

Anònim (usuari de YouTube [MKAY POP]), 10/6/2020, consultat per darrera vegada el 8/10/2022. “A Guide to BTS' Discography: O!RUL8,2? (2013)”
<https://www.youtube.com/watch?v=USlvcyxXd6Q>

Anònim (usuari de YouTube [MKAY POP]), 15/11/2020, consultat per darrera vegada el 8/10/2022. “A Guide to BTS' Discography: Skool Luv Affair & Skool Luv Affair Special Addition”
<https://www.youtube.com/watch?v=q0W7O8G2Ee0>

Anònim (usuari de YouTube [MKAY POP]), 30/11/2020, consultat per darrera vegada el 5/10/2022. “A Guide to BTS' Discography: DARK & WILD (2014)”
<https://www.youtube.com/watch?v=7UYRFHumrvq>

Anònim (usuari de YouTube [MKAY POP]), 4/12/2020, consultat per darrera vegada el 19/10/2022. “A Guide to BTS' Discography: The Most Beautiful Moment in Life Pt. 1 (2015)”
<https://www.youtube.com/watch?v=J50pf-UTZFg>

Anònim (usuari de YouTube [MKAY POP]), 19/12/2020, consultat per darrera vegada el 25/10/2022. “A Guide to BTS' Discography: The Most Beautiful Moment in Life Pt. 2 & Young Forever (2015 - 2016)”
<https://www.youtube.com/watch?v=pqje0c74upY&list=PLDAiWeil7hCPZpmVsRhb3eMlzmYhOJmPO&index=21>

Anònim (usuari de YouTube [MKAY POP]), 24/12/2020, consultat per darrera vegada el 26/10/2022. “A Guide to BTS' Discography: WINGS (2016)”
https://www.youtube.com/watch?v=zZZBw_RbH_o&list=PLDAiWeil7hCM-Fdp-a7yICbOsGONWU6Bv&index=73

Anònim (usuari de YouTube [MKAY POP]), 27/12/2020, consultat per darrera vegada el 26/10/2022. “A Guide to BTS' Discography: You Never Walk Alone (2017)”
<https://www.youtube.com/watch?v=3sEwvdoXtIY&list=PLDAiWeil7hCM-Fdp-a7yICbOsGONWU6Bv&index=74>

Anònim (usuari de YouTube [monlyrics]), 5/1/2018, consultat per darrera vegada el 13/9/2022. “BTS – Intro: O!RUL8,2? [Sub. Español]”
<https://www.youtube.com/watch?v=IYhl9lUvcc>

Anònim (usuari de YouTube [monlyrics]), 11/1/2018, consultat per darrera vegada el 2/10/2022. “BTS – Intro: What Am I To You [Sub. Español]”
<https://www.youtube.com/watch?v=Psf1dKH2mRw>

Anònim (usuari de YouTube [SDKPOP]), 8/11/2018, consultat per darrera vegada el 19/8/2022. “La historia de Big Hit Entertainment”
<https://www.youtube.com/watch?v=8caNc1M2Upk>

Anònim (usuari de YouTube [Vainillesubs]), 21/7/2020, consultat per darrera vegada el 24/9/2022. “BTS — • TOMORROW • ✧ [Sub-Español]”
<https://www.youtube.com/watch?v=SSKjkah6dWU>

Anònims (usuaris de Quora), sense dates de publicació: Tres opinions sobre anònimes sobre “War of Hormone”
<https://qr.ae/pvZRf9>
<https://qr.ae/pveRCX>
<https://qr.ae/pvZRqD>

BANGTANTV, 21/8/2019, consultat per darrera vegada el 26/10/2022. “BTS (방탄소년단) New Game Official Concept Art Teaser”
<https://www.youtube.com/watch?v=9UoYX39PSDE>

Blanch, Sílvia; Pérez, Eulàlia; Silvente, Jennifer, 27/10/2022. “Com citar i referenciar en els textos acadèmics”
https://ddd.uab.cat/pub/recdoc/2016/145881/citrefapa_a2016.pdf

Cambridge Dictionary, sense data de publicació, 10/9/2022. “Dictionary | too cool for school”
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/too-cool-for-school>

Chang, Juju - ABC News, 25/9/2021, consultat per última vegada el 16/10/2022. "BTS partners with Korean president as special presidential envoys | Nightline"
<https://www.youtube.com/watch?v=NWwPyY7OHig>

Charlie Suárez (usuari de YouTube), 2/6/2021, consultat per última vegada el 22/10/2022.
“(BTS-방탄소년단) O!RUL8,2? (Album) [Line distribution]”
https://www.youtube.com/watch?v=7INDw_Yy-Ps

CRAI Universitat de Barcelona, curs 2020-2021, consultat per darrera vegada el 25/10/2022.
“Citacions i referències bibliogràfiques amb l'estil APA”
http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/171291/9/estil_citar_APA_112020.pdf

Espinosa, Javier, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 14/10/2022.
“Estudiar hasta la muerte en Corea del Sur” - diari El Mundo
<https://www.elmundo.es/especiales/educacion/corea-del-sur.html>

Farias, Miki, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 11/8/2022. “50 canciones de kpop del 2013”
<http://xiahpop.com/50-canciones-kpop-del-2013/>

Farias, Samanta, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 16/9/2022.
“Corea y los grupos de idols debutantes del 2013”
<https://xiahpop.com/corea-los-grupos-idol-debutantes-del-2013/>

Herman, Tamar, 10/2/2017, consultat per darrera vegada el 25/10/2022. “BTS' Creative Team Big Hit Entertainment Discusses Group's Artistic Narrative | Billboard”
<https://www.billboard.com/music/music-news/bts-creative-big-hit-entertainment-interview-7981991/>

Hernández, Belén, 24/9/2020, consultat per darrera vegada el 26/10/2022. “El día que el K-Pop se coló en la ONU con un mensaje de esperanza | Planeta Futuro | EL PAÍS”
https://elpais.com/elpais/2020/09/23/planeta_futuro/1600872867_181863.html

Hesse, H. (1919). Demian: Història de la joventut d'Emil Sinclair (novena edició, 2020).
Madrid: Alianza Editorial

HYBE Entertainment, lloc web actualitzat el 2022, consultat per última vegada el 14/10/2022.
"BTS | BIGHIT MUSIC"
<https://ibighit.com/bts/eng/>

J. González, Carlos, 26/11/2019, consultat per darrera vegada el 12/8/2022. "100 mejores canciones kpop de la década según billboard"
https://www.flooxernow.com/fan/estas-son-100-mejores-canciones-kpop-segun-billboard_201911265ddd50220cf207ab38435a72.html#

Kang, Jenny, 13/6/2020, consultat per última vegada el 17/10/2022. "Here's The Breakdown of K-Pop's 4 Generations, According To IDOLOGY Webzine - Koreaboo"
<https://www.koreaboo.com/lists/breakdown-kpop-4-generations-according-idology-magazine/>

Lara López, Ulises, 28/10/2021, consultat per darrera vegada el 11/9/2022. "Corea del Sur: La educación a cualquier precio" - Crónica
<https://www.cronica.com.mx/opinion/corea-sur-educacion-precio.html>

Lazore, Courtney, 3/9/2019, consultat per darrera vegada el 26/10/2022. "The Story of Save Me"
<https://www.thebtseffect.com/blog/thestoryofsaveme>

León, Luisru, 1/2/2014, consultat per darrera vegada el 12/8/2022. "Las mejores canciones de kpop del 2013"
<https://cinemakorea.wordpress.com/2014/01/02/mejores-canciones-kpop-2013/>

London, Amanda, 9/10/2020, consultat per darrera vegada el 11/9/2022. "No More Dream" by BTS - songs meaning and facts
<https://www.songmeaningsandfacts.com/no-more-dream-by-bts/>

LuisAngel, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 9/10/2022. "Significado de "No More Dream" de BTS - Letras y significados - Análisis lírico de las canciones y poemas que siempre escuchamos"
<https://letrasysignificados.com/no-more-dream-de-bts/>

Lyons, Sandy, 11/5/2020, consultat per darrera vegada el 19/8/2022. "Big Hit Entertainment Appoints Third CEO, Announces Restructuring"
<https://www.koreaboo.com/news/bts-big-hit-entertainment-restructuring-new-ceo/>

Matondo, Susana, 8/6/2018, consultat per darrera vegada el 4/9/2022. “¿Conoces las teorías y conceptos de estos grupos?”

<https://www.noraemagazine.com/2018/06/08/conoces-los-conceptos-y-teorias-de-estos-grupos/>

Matondo, Susana, 8/3/2020, consultat per darrera vegada el 8/10/2022. “Min Yoongi: Viaje al corazón de su música - NORAE MAGAZINE”

<https://www.noraemagazine.com/2020/03/08/min-yoongi-su-musica-27/>

https://es.wikipedia.org/wiki/The_Most_Beautiful_Moment_in_Life,_Part_1

Mondragón, Karen, 14/9/2020, consultat per darrera vegada el 14/9/2022. “Jungkook confiesa cómo Namjoon lo inspiró en su carrera como idol”

<https://www.nacionrex.com/kpop/bts-jungkook-admira-a-rm-inspiracion-amistad-entrevista-20200914-0003.html>

Montané, Diana, 27/4/2022, consultat per darrera vegada el 8/10/2022. “BTS: una droga con sustancia”

<https://revistapopper.com/2022/04/27/bts-una-droga-con-sustancia/>

Perez, Edlin, 28/4/2020, consultat per última vegada el 20/8/2022. “¿Cómo se formó BTS? Así ingresaron los chicos a Big Hit Entertainment”

<https://www.nacionrex.com/kpop/bts-como-se-formo-historia-banda-integrantes-bighit-debut-20200428-0008.html>

Perez, Edlin, 8/8/2020, consultat per darrera vegada el 19/8/2022. “Conoce la historia del creador de BTS, Bang Si-Hyuk”

<https://www.nacionrex.com/kpop/bts-bang-si-hyuk-historia-biografia-big-hit-entertainment-20200808-0006.html>

Pol, Ainara, 15/5/2021, consultat per darrera vegada el 12/9/2022. “2 Cool 4 Skool: ¿Qué dice sobre BTS su primer lanzamiento?”

<https://magicshoprevista.wordpress.com/2021/05/15/2-cool-4-skool-que-dice-sobre-bts-su-primero-lanzamiento/>

Reinoso, Jose, 6/12/2010, consultat per darrera vegada el 14/10/2022. “Paradoja escolar en Corea del Sur | Educación | EL PAÍS”

https://elpais.com/diario/2010/12/06/educacion/1291590001_850215.html

Rico Reche, Víctor Rico, 9/1/2019, consultat per darrera vegada el 11/9/2022. “Educación en Corea: el precio de la competitividad” - Agenda Pública

<https://agendapublica.elpais.com/noticia/15690/educacion-corea-precio-competitividad>

Rimi, 19/7/2019, consultat per darrera vegada el 12/8/2022. “Music & Lyrics: The Storyteller Min Yoongi”

<https://seoulbeats.com/2019/07/music-lyrics-the-story-teller-min-yoongi/>

Rodríguez, Erika, 21/12/2021, consultat per darrera vegada el 9/10/2022. “RM hizo que una profesora de estudios de la mujer revisara letras de BTS | La Verdad Noticias”

<https://laverdadnoticias.com/korea/RM-hizo-que-una-profesora-de-estudios-de-la-mujer-revisara-letras-de-BTS-20211221-0089.html>

Romano, Aja, 21/5/2021, consultat per darrera vegada el 19/10/2022. “BTS, the band that changed K-pop, explained”

<https://www.vox.com/culture/2018/6/13/17426350/bts-history-members-explained>

Romero, Margarita, 9/2/2022, consultat per darrera vegada el 24/10/2022. “BTS, las estrellas del K-Pop... ¿ahora rescatan el mundo?”

<https://www.expoknews.com/buenas-acciones-de-bts-ahora-rescatan-el-mundo/>

Ramos, Alejandra, 24/5/2021, consultat per darrera vegada el 24/10/2022. “El fenómeno del ARMY de BTS: un "fandom" descentralizado, organizado y para algunos revolucionario”

<https://cnnespanol.cnn.com/2021/05/24/army-bts-redes-sociales-descentralizado-organizado-revolucionario-orix/>

Sang, Elliot, 22/7/2019, consultat per darrera vegada el 12/8/2022. “At 24, BTS’ RM Is a K-Pop Icon — and Hip-Hop Legend”

<https://djbooth.net/features/2019-07-18-bts-rm-hip-hop-legend-kpop-boyband>

Sauer, Janina, 22/7/2021, consultat per darrera vegada el 2/9/2022. “GENERACIONES DE K-POP - 1992 HASTA HOY”

<https://nolae.es/blogs/overview/k-pop-generationen-1>

Serrano, Angelica, 8/7/2021, consultat per última vegada el 20/8/2022. “BTS iba a debutar con otros miembros, estos eran los antiguos integrantes”

<https://www.nacionrex.com/kpop/bts-antiguos-integrantes-trainees-big-hit-proyecto-inicial-20200528-0012.html>

Serrano, Angelica, 21/3/2022, consultat per darrera vegada 22/10/2022. “¿Qué es un mixtape de BTS? Otra faceta musical de los idols”

<https://www.nacionrex.com/kpop/Que-es-un-mixtape-de-BTS-Otra-faceta-musical-de-los-idols-20220321-0003.html>

Suacillo, Ángela Patricia, 6/3/2019, consultat per darrera vegada el 19/8/2022. “Big Hit Entertainment is in the midst of big changes and growth”

<https://www.hellokpop.com/news/big-hit-entertainment-new-co-ceo/>

Telechea, Rubés, 23/5/2021, consultat per darrera vegada el 11/9/2022. “El modelo de Corea del Sur de desigualdad económica, social y educativa”

<https://www.pagina12.com.ar/342866-el-modelo-de-corea-del-sur-de-desigualdad-economica-social-y>

Z, Silvia, sense data de publicació, consultat per darrera vegada el 4/9/2022. “Tercera generación del K-POP: la expansión del K-POP”

<https://www.bloglabanana.com/2020/12/tercera-generacion-kpop.html>

스쿼, 12/6/2020, consultat per darrera vegada el 18/10/2022. “아이돌 세대론 : ① 2020 아이돌팝 세대론 | Idology”

<https://idology.kr/13070>